

Den 9. juni 2004 kl. 10 anholdt de danske styrker fire personer, efter at der den 6. juni havde været et yderligere bagholdsangreb. De anholdte var F, I, J og G.

Under registreringen af de tilbageholdte medvirkede V13 som tolk, mens V18 medvirkede under udspørgningerne. Som den 12. april befandt V32 uden for afhøringssteltet og var et par gange inde i teltet. V57 fungerede som referent under denne udspørgning.

Det fremgår af dennes referat, at fangen B1, F, blev lægeundersøgt og registreret mellem kl. 12.19 og kl. 12.27 og blev udspurgt mellem kl. 14.43 og kl. 16.02. Fangen B2, I, blev lægeundersøgt mellem kl. 12.32 og kl. 12.42 og udspurgt mellem kl. 13.41 og kl. 14.14 og igen mellem kl. 20.14 og kl. 20.23. B3, J, blev lægeundersøgt mellem kl. 12.45 og kl. 12.53 og blev udspurgt mellem kl. 20.53 og kl. 21.16 og mellem kl. 21.20 og kl. 21.25. Endelig blev B4, G, lægeundersøgt mellem kl. 12.58 og kl. 13.09 og udspurgt mellem kl. 16.31 og kl. 17.30, hvorefter lægen blev tilkaldt, og igen mellem kl. 20.32 og kl. 20.42.

Udspørgningen af B2 kl. 20.14, af B4 kl. 20.32 og af B3 kl. 21.20 blev foretaget af V32 mens udspørgningen kl. 20.53 af B3 ligesom de øvrige udspørgninger blev foretaget af tiltalte T1.

F, J og G blev løsladt kl. 23.35 i Al Qurnah, mens I blev overdraget til de britiske styrker.

ad forhold 5 a.

Landsretten må lægge til grund, at tiltalen vedrører behandlingen af de tilbageholdte F, I og G

Tilbageholdte F har forklaret, at han i afhøringssteltet skulle sidde på knæ med benene strakt lige ud og med rank ryg. Han har videre forklaret, at han blev afhørt 3 gange á en times varighed.

På grundlag af V57s samtidige optegnelser må landsretten lægge til grund, at denne tilbageholdte kun er blevet udspurgt mellem kl. 14.43 og kl. 16.02.

Den tilbageholdte G har forklaret, at han i afhøringssteltet skulle sidde på knæ med benene lagt over kryds og med rank ryg.

På grundlag af V57s samtidige optegnelser må landsretten lægge til grund, at denne tilbageholdte kun er blevet udspurgt mellem kl. 16.31 og kl. 17.30.

J og I har i modsætning til de øvrige tilbageholdte ikke ladet sig afhøre af auditørkorpset.

Der er ingen af de tilbageholdte, der har forklaret, at de i forbindelse med udspørgningen har klaget over (alvorligt) ubehag ved at sidde i den pågældende stilling, og ingen af dem har efterfølgende indgivet nogen klage herover.

Efter Gs forklaring må det lægges til grund, at han fik krampe i et ben, og at stillingen herefter blev bragt til ophør.

Det må efter de afgivne forklaringer videre lægges til grund, at G kort efter blev lægeundersøgt, og at han ikke havde lidt skade under udspørgningen.

ad forhold 5 b.

Denne del af tiltalen bygger på V18s forklaring. Tiltalte T1 har nægtet at have anvendt de pågældende ærekrænkende udtryk over for de tilbageholdte. V18s forklaring om anvendelsen af sådanne udtalelser støttes ikke af forklaringer fra andre, hverken MP'erne eller andre, der har været til stede i eller ved afhøringsteltet.

Landsretten finder ikke, at det på dette grundlag kan anses for bevist, at tiltalte T1 har anvendt de anførte ærekrænkende udtryk over for de tilbageholdte.

Tiltalte T1 frifindes derfor for denne del af tiltalen.

ad forhold 5 c.

Landsretten finder det efter de afgivne forklaringer, der på dette punkt i det væsentlige er samstemmende, bevist, at tiltalte T1 har udtalt sig i det væsentlige som anført i tiltalen, som led i et ordspil, der var startet af den tilbageholdte.

Landsrettens samlede resultat.

Som anført ovenfor er der efter den bevisvurdering, landsretten skal foretage, sket frifindelse vedrørende tiltalepunkterne 1, 2 a, b og d, 3 a, b, d og e, 4 og 5 b.

For så vidt angår tiltalte T1 bemærkes, at hun af sin nærmest foresatte havde fået til opgave at udspørge de tilbageholdte irakere med henblik på at tage stilling til, om de skulle løslades, om de var almindelige kriminelle, der skulle overgives til de irakiske myndigheder, eller om de var til fare for koalitionen, så de skulle overgives til de britiske styrker. Hun anvendte hertil de metoder, bl.a. den dominerende holdning, hun havde lært under POWEX-øvelser, og som ingen havde orienteret hende om ikke længere kunne anvendes. Hun havde ingen nærmere retningslinjer for udspørgningerne, og hun fik ingen vejledning fra sine overordnede ved forespørgsel herom. Der var ingen, der greb ind over for de enkelte afhøringer. Der var heller ingen af de tilbageholdte, der led skade, og ingen af dem klagede.

Landsretten finder under disse omstændigheder, at tiltalte T1 ikke kan anses for "groft" at have tilsidesat sine pligter i tjenesten ved at have afhørt de

tilbageholdte irakere under de omstændigheder, der i relation til de enkelte tiltalepunkter er fundet bevist ovenfor.

Tiltalte T1 frifindes derfor også i forhold 5 a og c, og dermed i det hele.

For så vidt angår forhold 2 c og forhold 3 c bemærkes, at det forhold, at militærpolitiet i løbet af natten den 9.-10. marts burde have udleveret tæpper til de tilbageholdte irakere, under de ovenfor anførte omstændigheder ikke findes at kunne anses for et så groft forhold, at de tiltalte T2, T3, T4 og T5 derved "groft" har tilsidesat deres pligter i tjenesten.

De tiltalte T2, T3, T4 og T5 frifindes derfor også for denne del af tiltalen, og dermed i det hele."

2.3 Øvrige oplysninger

Af infirmerijournal vedrørende A udfærdiget af læge ved DAN-CON/IRAK

V45, fremgår blandt andet:

"Dato: 09/3-04 kl. 23.55

Anamnese, objektiv undersøgelse og notater:

upåvirket lidt overvægt.

Tidligere: oplyser at have haft diabetes, men ingen medicin forbrug. Intermittent

rygsmerter ellers sund. Rask.

Allergier: ingen kendt.

Medicin intet.

Obj: almen tilstand. velbefind.

BT 140/80 mmhg

...

ST. P. + C. i.a.

OE. og UE. i.a."

Af rapport vedrørende T1s afhøring af G, H og sagsøger under deres tilbageholdelse

fremgår blandt andet:

"AFH af G (B 1) og H (B2)

00130CMAR04- 100500CMAR.

Begge bekræftede, at de var ansat som vagter i OMS (Office of the Martyr Sadr) i AL QURNA. De have været ansat i 11 dage, var blevet ansat samtidig. De var begge aften/nattevagter.

Begge afviste i begyndelsen, at deres organisation i det hele taget havde haft noget med det ulovlige CP i AQ at gøre. De havde heller ikke selv været til stede. Deres kropssprog viste dog, at deres svar ikke var rigtigt. B1 brød senere sammen og tilstod, at der rent faktisk var sket noget om aftenen ved et CP, og at han havde været til stede. Der var nogle af OMS' folk, vel en 4-5 stykker,

der var gået over stregen og havde været med til at piske en stemning op. Sheik Asaad, lederen af OMS i AQ, ville i dag straffe dem, der var gået for vidt. B1 ville meget gerne give navnene på dem, der havde lavet ballade. Han kunne ikke lige huske dem, men ville meget gerne komme til CH og give dem i løbet af dagen.

Både B1 og B2 kunne fortælle, at politimesteren og dommeren i AQ for to dage siden havde taget kontakt til OMS og bedt dem hjælpe til med at løse en opgave. De påstod, at opgaven var trafikkontrol nede ved en garage i nærheden af markedet. OMS skulle hjælpe til, fordi politiet ikke kunne magte opgaven. B1 uddybede dette: politiet var bange for de kriminelle. Derfor gjorde de ikke noget ved tingene. Alle stammerne i AQ og omegn var kriminelle.

B1 havde en bror i politiet (...).

B2 havde diverse papirer i sin tegnebog. Disse papirer er endnu ikke analyseret til bunds.

B3 afviste indledningsvis pure at have haft noget med et CP at gøre. Medgav dog, at OMS var blevet kontaktet af dommeren og politichefen, som havde bedt OMS hjælpe til med at løse en opgave, nemlig trafikkontrol ved garagen ved markedspladsen. Da den danske PTR var kommet og havde fortalt, at det var ulovligt for OMS at løse denne opgave, havde OMS-folkene med det samme trukket sig tilbage og sagt undskyld. Man havde ikke på nogen måde taget penge for at lade folk passere. Rygtet om de opkrævede penge var sået af folk, der ville så splid og skabe uro. B3 indrømmede hen ad vejen, at han havde været til stede var CP'et. Han havde der forsøgt at dæmpe gemytterne ned.

B3 havde arbejdet for OMS i kort tid, han arbejdede der kun ca. 1 time om dagen, han havde også sit fuldtidsjob som lærer ved siden ad. Han betegnede selv sin funktion i OMS som sikkerhedsrådgiver. OMS hjalp til med at løse problemer i AQ, man havde bl.a. i forbindelse med nogle røverier sørget for, at de røvede genstande blev bragt tilbage. Politiet nød ingen respekt i befolkningen. Politiet havde derfor brug for støtte til at løse opgaver. Kommunikation med politiet kunne følge flere veje. Sheiker kunne komme med forslag til, hvad politiet skulle tage fat på. OMS' rolle var ofte at observere og give information videre til politiet, som gav det videre til dommeren, som så bestemte, hvad der skulle ske.

OMS havde været ca. 2 mdr. i AQ. B3 omtalte et par gange OMS som en hær, men benægtede gentagne gange, at OMS skulle råde over våben. B1 og B2 benægtede ligeledes, at OMS skulle råde over våben. K blev angivet som leder af OMS' kontor, mens L blev angivet som næstkommanderende.

Kort efter anholdelsen indrømmende en af de tre, at de havde været med til ransagning af biler, samt at de også havde været behjælpelig i andre kriminalsager.

Vurdering:

Alle tre hævder samstemmende, at dommeren og politimesteren i denne konkrete sag havde rettet henvendelse til OMS og bedt dem hjælpe politiet. B1 medgav indirekte, at der faktisk havde været et CP, mens B3 vedblev at påstå, at der var tale om ren trafikregulering og ikke CP. Det er min vurdering, at B3 talte mod bedre vidende, da han påstod at

- Der ikke blev opkrævet penge.
- Der alene var tale om trafikregulering
- Han kun havde forsøgt at dæmpe gemytterne
- At det var folk udefra, der var med til at piske en stemning op

Alt dette bygger jeg dels på udsagn fra B1, der lukkede helt op, dels på B3 's eget meget tydelige kropssprog (uro, pudsebevægelser, flakkende øjne mv.). B3 var den ældste af tre og tydeligvis en art overordnet.”

Af udateret erklæring fra A til undersøgelsesdommeren i Al Qurnah fremgår i uautoriseret oversættelse til dansk blandt andet:

”Jeg blev under min tilbageholdelse udsat for dårlig behandling og hård afstraffelse herunder afklædning af tøj i det fri og korporlig hård afstraffelse i en hel dag indtil jeg under dette blev syg. Jeg lider stadig af følgevirkningerne fra det danske politis afstraffelse. Jeg har konsulteret flere specialister, men er endnu ikke blevet helbredt. Vedlagt denne klage er en lægerapport vedr. mine symptomer.

Når jeg ikke har tydeliggjort alt vedr. min tilstand, så er det fordi sygdommen er helbredt og de fysiske symptomer er væk, men den psykiske tilstand klæber til mig og påvirker mig.

Derfor beder jeg dem videresende mit krav til de myndigheder, der kan fastsætte en erstatning passende for min situation. ...”

Af indledende rapport af 8. maj 2004 optaget på politistationen i Al Qurnah fremgår i uautoriseret oversættelse til dansk blandt andet:

”Undersøgelsesdommeren har overført sag vedr. den forurettede A. Herunder indledende rapport:

...

Vidneudtalelse fra den forurettede A, født 1961, arbejder som lærer på al-Aqsa Intifada skolen, bor i al-Sharish, al-Suwaileh, hans mor er Den forurettede udtaler følgende:

D. 10 MAR 2004 kl. ca. 2100 var jeg på Martyrens Sadr's Kontor [Office of the Martyr Sadr, OMS], hvor der kom en gruppe fra de danske styrker. De omkringede kontoret og anholdt mig og mine to kolleger: [] og []. Grunden til vores anholdelse var, at vi havde organiseret trafikken ved al-Qurna Garagen

og på markedet for at hjælpe de gode borgere i distriktet. Det var tydeligt at dette ikke behagede besættelsesstyrkerne.

På dag nr. to blev jeg løsladt fra tilbageholdelsen. Under tilbageholdelsen blev vi udsat for overgreb idet de tog mit tøj af, og jeg blev udsat for hård korporlig afstraffelse. På grund af denne afstraffelse, er jeg blevet ramt af psykiske problemer, forhøjet blodsukker og lungebetændelse.

Jeg kræver erstatning fra koalitionsstyrkerne. Dette er mit vidneudsagn.

Derudover tilføjer jeg, at kl. ca. 2100 blev der ringet fra ovennævnte kontor til Dommeren og til Oberst ..., Politidirektøren, for at undskylde, men de danske styrker insisterede på at anholde os. Dette er mit vidneudsagn."

Af vidneudtalelse optaget ved domstolen i Al Qurnah den 9. maj 2004 fremgår i uautoriseret oversættelse til dansk blandt andet:

"Aftenen for hændelsen er d. 10 MAR 2004. Da jeg var på Martyrens Sadr's Kontor [Office of the Martyr Sadr, OMS] kl. ca. 2100, kom en gruppe fra de danske styrker og omringede kontoret, og jeg blev sammen med to kolleger, [] og [] anholdt. Vi blev anholdt fordi vi havde organiseret trafikken ved al-Qurnah Garagen og på markedet. Det var tydeligt at dette ikke behagede besættelsesstyrkerne. På andendagen blev vi løsladt, og under tilbageholdelsen udførte de korporlig tortur og overgreb på os. De tog vores tøj af, og på grund af denne afstraffelse er jeg blevet syg med psykiske problemer, forhøjet blodsukker og lungebetændelse.

Jeg kræver erstatning fra koalitionsstyrkerne."

Af brev af 9. maj 2004 fra politiet i Al Qurnah til dommeren samme sted med dommerens påtegning fremgår i uautoriseret oversættelse til dansk blandt andet:

"Til undersøgelsesdommeren i Al Qurna
Her sagen på grundlag af den forurettedes anmodning

...

1. Den forurettedes -Ms -udsagn vedr. krav om erstatning fra koalitionsstyrkerne er noteret. De anholdt ham og udsatte ham for korporlig afstraffelse. Vi fremsender ham til Dem og vi beder om, at De registrerer hans vidneudsagn og tager en passende beslutning.
2. Vi sender ovennævnte forurettede til Dem og beder om at De bekræfter hans udsagn juridisk.

Kaptajn [], undersøgelsesofficer

Den forurettedes -A -udsagn er juridisk registreret og er vedlagt.

...

1. Anklager mod koalitionsstyrkerne falder uden for domstolens jurisdiktion
2. Kopier af papirerne fremstilles
3. Den offentlige anklager informeres

Dommer Abd al-Almir Abd al-Hussein Hassan"

Af et udateret dokument med overskriften "Erstatning i forbindelse med anholdelse" fremgår blandt andet:

"Den klagende

Navn: M
Født: 1961
Bopæl: Landsbyen, Suwilah, i Shirsh-området i Al-Qurna-distriktet.
Arbejde: Lærer på "Al-Aqsa-Intifada Skolen"

Anklage i forbindelse med anholdelsen

Vi stod og organiserede trafikken ved parkeringshuset og markedet i Al-Qurna. Jeg var ikke alene, men derimod sammen med nogle af mine kolleger ved navn: [] og [] og vi fik hjælp fra andre gode mennesker.

Tid og sted for anholdelsen

Vi blev anholdt af en patrulje fra de danske styrker på OMS kontoret d. 10/03/2004 kl. 2100. Anholdelsen varede kun en dag fra d. 10/03/2004 til d. 11/03/2004

Under anholdelsen

Jeg blev udsat for flere forskellige overgreb under min anholdelse.

- Det var et overgreb, at vi fik taget vores tøj af.
- Jeg blev udsat for hårde fysiske og psykiske overgreb, som satte sig spor, jeg stadig lider under: Jeg har en vedvarende halsbetændelse og en tiltagende sukkersyge.

Anmeldelse

Klagedato: 08/15/2004

Klagen sendes til AQ IPS station.

Den klagende aflægger forklaring til politiofficer, []. Efterfølgende aflægger han forklaring til dommer, Abd Al-Amir.
Klagen rettes mod MNF og DANCON.

DANBN reaktion

LEGAD sender et brev til den klagende, hvori han bedes om at møde op på SLB d. 16/11/2004 kl. 0900...

Det videre forløb fremgår ikke af sagmappen fra AQ.

S9 er i gang med at undersøge, om der foreligger flere dokumenter omkring sagen.”

Den Militærjuridiske Rådgiver ved Den Danske Bataljon i Irak bad A om at møde ved Shaiba Log Base den 16. november 2004 for at blive afhørt som vidne af den danske militæranklager. Af indkaldelsen fremgik blandt andet, at hans tilstedeværelse var frivillig, at man ikke havde til hensigt at rejse nogen anklage mod ham, og at der under vidneafhøringen ville være en repræsentant for de irakiske myndigheder til stede.

Af afhøringsrapport af 16. november 2004 fra Forsvarets Auditørkorps fremgår blandt andet, at A blev gjort bekendt med anledningen til afhøringen, og at han ikke havde noget imod at udtale sig. Forklaringen indgår i byrettens dom i straffesagen som gengivet ovenfor. Det fremgår afslutningsvis af rapporten, at A i overværelse af repræsentant for dommeren i Al Qurnah, Abd Al-Faisal, fik oplæst forklaringen. Rapporten fremstår som underskrevet af A og er endvidere underskrevet af repræsentanten for dommeren i Al Qurnah med bemærkning om, at denne ikke havde bemærkninger eller ændringer til den oplæste forklaring.

Af rapport af 6. december 2004 fra dommeren i Al Qurnah stilet til den danske militære anklagemyndighed vedrørende afhøringer foretaget 16.-19. november 2004 af blandt andre A fremgår i uautoriseret oversættelse til dansk blandt andet:

”Under henvisning til beretninger fra vores repræsentanter, der overvågede afhøringerne i de danske styrkers hovedkvarter, og ud fra nøje undersøgelser af vidnernes beretninger og udsagn, finder vi i disse udsagn modsigelser og uoverensstemmelser. Ligeledes finder vi overdrivelser og mangel på præcision, hvorfor det må siges at vidneudsagnene er upræcise og den enes udsagn adskiller sig fra den andens.

Sammenlagt konstaterer vi at vidneudsagnene var upræcise og med mange overdrivelser.

A har i sin stævning i denne sag om de faktiske omstændigheder i forbindelse med sin tilbageholdelse anført blandt andet:

”2.2. Tilfangetagelsen

Den 9. marts 2004 ved ca. 21-tiden blev sagsøger taget til fange i byen Korna på Fardous-gaden, der ligger i nærheden af politistationen og domstolen.

Tilfangetagelsen foregik ved, at de danske styrker spurgte efter sagsøger og to andre personer, hvem de havde navnene på og udbad sig mulighed for at stille dem spørgsmål. Forhøret skulle, efter hvad de danske styrker havde oplyst, være maksimalt 15 min.

Sagsøger var på vej hen til en sygeplejeskole på gaden, der ligger parallelt med Fardous-gaden, hvor sagsøger skulle holde pause sammen med en anden gruppe.

På dette tidspunkt havde de danske styrker omringet sygeplejeskolen vha. militære køretøjer og infanteri. Således var medlemmer af borgerkorpset fanget inde i sygeplejeskolen. Sagsøger gik af den årsag i dialog med de danske styrker, som han kunne kende på skuldermærker, flag samt stafferinger på køretøjerne.

De danske soldater spurgte efter sagsøgers navn, hvilket han gav dem. Soldaterne meddelte dommeren og politimesteren, at organisationen var illegitim og derfor ikke måtte være at finde nogen steder.

1 ½ time senere, anmodede de danske militære styrker om, at sagsøger og to andre personer fra frivilligkorpset fulgte med til uddybende interviews på den danske base. Herefter blev sagsøger og de to andre bundet for øjnene og på hænderne, skubbet hårdt ind i et dansk køretøj af bevæbnede soldater og pressningen blev lukket bag dem.

2.3. Vedvarende frihedsberøvelse

Den efterfølgende køretur frem til det danske hovedkvarter i Koma tog ca. 15 min.

Sagsøger ventede ca. en time på basen, hvorefter sagsøger hørte flere motorkøretøjer. De stadig bundne fanger blev derefter i militære køretøjer transporteret til en base ved navn Alkhuyout.

Sagsøger blev hevet ud af køretøjet under slag og spark og blev herefter placeret i en knælende stilling udenfor i det fri i 1 ½ time. Klokken var nu ca. 22.30, og temperaturen var under 10 grader. Sagsøger havde ikke mulighed for at kommunikere med de danske soldater eller mulighed for at besørge, hvorfor han måtte gøre det i sine bukser.

Sagsøger blev efter noget tid ført fra stedet, hvor han var placeret i en knælende stilling. Stedet sagsøger blev ført til, var et halvcirkel-formet rum lavet af sandsække og med pigtråd som loft. Øjenbindet blev fjernet, og sagsøger blev tvunget til at sidde i en smertefuld position, hvor sagsøger stod halvt på knæ med hænderne oppe.

På et tidspunkt faldt sagsøger lidt sammen, hvorefter to soldater kom ind og slog og sparkede ham. Sagsøger blev udsat for så hårde og voldsomme slag i

bl.a. ansigtet, at sagsøgers tænder faldt ud, og han blødte kraftigt. Hver gang sagsøger faldt sammen fra den smertefulde position, blev han slået. Sagsøger faldt sammen 3 gange med 1½ times mellemrum.

Herefter, blev sagsøger, ved to danske soldaters træk - en i hver arm i hver arm - trukket flere 100 meter hen ad området og ind i et forhørslokale. Sagsøgers tøj blev næsten trukket af sagsøger ved trækningen. Sagsøger bliver i alt slæbt på denne måde tre gange.

Sagsøger blev ikke slået under forhørene, men imellem forhørene skulle sagsøger stå i den smertefulde stilling beskrevet ovenfor. Sidste forhør var færdigt omkring kl. 05 næste morgen. Således var sagsøger i forhør samlet set fra kl. 22:30 til 05.00 dagen efter.

Sagsøger blev slæbt tilbage til rummet af sandsække og pigtråd foroven. De danske soldater tvang sagsøger til at hænge med hænderne holdende om pigtråden. Hvis sagsøger forsøgte at slippe fri fra positionen, slog og sparkede soldaterne sagsøger.

På et tidspunkt besvimeede sagsøger og vågnede op ved 13-tiden. Her fik sagsøger vand for første gang siden sin tilfangetagelse og blev behandlet af nogle sygeplejersker. Sagsøger opdagede, at han havde besørget i sine bukser, og da fik sagsøger mulighed for at gå på toilettet. Sagsøger var stadig iført det beskidte tøj.

Soldaterne førte sagsøger ud af basen med køretøjer, der kørte i konvoj, og kørte til det danske kommandocenter i Korna by. Foran kommandocentret fik sagsøger og de andre tilbageleveret deres identitetspapirer. Sagsøger blev sammen med de andre tilfangetagne løsladt omkring kl. 14 og fik besked på at forlade området.

2.4. Efter løsladelse

Sagsøger blev efter hjemkomst ved 3-4-tiden kørt på hospitalet af sin familie. Sagsøger led på dette tidspunkt af højt blodtryk, problemer med lungerne, irriteret tyktarm, oppustet mave og vandladning, forårsaget af den behandling han havde været udsat for. Desuden manglede sagsøger 4 tænder. Sagsøger var indlagt på hospitalet i 4 timer.”

Efter oplysninger i dagspressen i maj 2016 om, at danske soldater i 2004 og 2006 angiveligt skulle have udøvet tortur mod irakiske borgere indledte Forsvarets Auditørkorps en undersøgelse af sagen. Af auditørens afgørelse af 18. december 2017 om indstilling af efterforskningen stilet til As daværende ... fremgår blandt andet:

”Dagbladet Politikken bragte den 4. maj 2016 en artikel med oplysninger om, at danske soldater angiveligt skulle have udøvet tortur mod irakiske borgere. Overgrebene skulle efter det oplyste have fundet sted i 2004 og 2006.

Da artiklen således indeholdte oplysninger om mulige strafbare forhold begået af dansk militært personale, besluttede jeg at undersøge sagen.

I denne forbindelse med blev jeg bekendt med den stævning, som du på vegne af din klient A havde fremsendt til Københavns Byret.

Af stævningen fremgår det blandt andet, at din klient den 9. marts 2004 i Irak på gaden i byen Korna blev anholdt af dansk militært tjenestegørende personel. I denne forbindelse blev han transporteret til en militær base i området, hvor han efter det oplyste blev udsat for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling.

Af stævningen fremgår det, at din klient blandt andet flere gange blev udsat for slag og spark, ligesom han blev tvunget til at sidde i en smertefuld position og endvidere blev tvunget til at hænge med hænderne holdende om noget pigtråd. Ligeledes fremgår det, at din klient i forbindelse med anholdelsen ikke fik mulighed for at komme på toilettet og først sent i forløbet fik tilbudt vand, ligesom han blev udsat for så hårde og voldsomme slag i blandt andet ansigtet, at han mistede nogle tænder og kom til at bløde kraftigt ved det.

På denne baggrund besluttede jeg at indlede en efterforskning i sagen.

Det bemærkes i den forbindelse, at min efterforskning har begrænset sig til forhold, der vedrører det individuelle strafansvar for tjenestegørende militært personel, som det nærmere er beskrevet i den militære straffelov.

Jeg har i dag i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 2, besluttet at indstille efterforskningen i sagen.

Begrundelsen for afgørelsen er, at der ikke er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

Det fremgår af den gennemførte efterforskning, at dansk tjenestegørende personel den 9. marts 2004 i byen Al Qurnah anholdt tre irakiske borgere, herunder personen A, født den 6. september 1961. Pågældende blev ifølge de tilvejebragte dokumenter anholdt den 9. marts 2004 om aftenen og bragt til basen Camp Eden, hvorfra han blev løsladt næste dag ved middagstid.

På baggrund af en indberetning om forskellige kritisable forhold på basen fra en tolk, der arbejdede på stedet, besluttede Forsvarets Auditørkorps i juli 2004 at iværksætte en undersøgelse af forholdene på basen. Efterforskningen rettede sig blandt andet mod det militære tjenestegørende personel, som havde med anholdelsen og den efterfølgende udspørgen af A at gøre. Som et led i denne efterforskning blev der gennemført en afhøring af A. Afhøringen blev gennemført med tolk og under overværelse af en lokal dommer.

På baggrund af de oplysninger, som A fremkom med i den forbindelse, sammenholdt med de identitetssammenfald, der i øvrigt er mellem pågældende og din klient, har jeg lagt til grund, at din klient er identisk med A

som i november 2004 afgav forklaring til Forsvarets Auditørkorps om episoden.

En officer samt fire sergenter blev efterfølgende tiltalt for særlig grov pligtforømmelse efter den dagældende militære straffelovs § 15, og tiltalen omfattede herunder en del af de mulige konventionsstridige handlinger, som din klient ifølge stævningen blev udsat for i tiden fra anholdelsen til løsladelsen.

Den pågældende officer samt de øvrige fire tiltalte personer blev ved Østre Landsrets dom den 6. juli 2006 frifundet i sagen, og retskraften for den frifindende dom medfører således, at det ikke på ny er muligt at rejse en straffesag mod de pågældende personer for forhold, der blev rejst tiltale for i forbindelse med den oprindelige sag.

Ifølge stævningen blev din klient i forbindelse med anholdelsen angiveligt flere gange af dansk tjenestegørende personel udsat for spark og slag herunder slag i ansigtet, der var så hårde og voldsomme, at han fik slået nogle tænder ud og endvidere kom til at bløde kraftigt af det. Disse handlinger var ikke omfattet af den tiltale, som blev rejst mod den pågældende officer samt de fire sergenter. Jeg finder det dog ikke sandsynliggjort, at din klient i forbindelse med den beskrevne hændelse var udsat for vold i form af slag og spark, som det nærmere fremgår af stævningen.

Jeg har i denne forbindelse navnlig lagt vægt på, at din klient i forbindelse med den afhøring, som blev gennemført i november 2004 - og dermed forholdsvis tæt på hændelsen - ikke oplyste, at han havde været udsat for vold i forbindelse med episoden, hvilket efter min opfattelse må antages at være nærliggende, såfremt det havde fundet sted.

Jeg er bekendt med, at din klient ifølge sagens dokumenter i august måned 2004 i forbindelse med en ansøgning om erstatning for den skete anholdelse, til den lokale dommer i Al-Qurna indgav en klage over den behandling, han havde været udsat for. I denne forbindelse oplyste han, at han under anholdelsen blev udsat for hårde fysiske og psykiske overgreb og herunder fik taget sit tøj af, men heller ikke i den forbindelse forklarede din klient om de overgreb, han ifølge stævningen blev udsat for.

Ligeledes har jeg tillagt det vægt, at der i forbindelse med den omfattende efterforskning, som i 2004 fandt sted i forbindelse med sagen ikke er fremkommet oplysninger - eksempelvis ved vidneforklaringer, herunder fra den tolk, som var årsag til sagens opstart - som understøtter, at din klient har været udsat for den voldelige adfærd, som fremgår af stævningen.

Det fremgår endvidere af sagen, at Deres klient i forbindelse med anholdelsen den 9. marts 2004 om aftenen blev tilset af en læge, som vurderede din klients helbredstilstand til at være "OK". Ligeledes fremgår det, at lægen, som undersøgte din klient i forbindelse med anholdelsen, i lægeerklæringen intet har anført om synlige skader på din klient, ligesom det af et foto, som må antages at være optaget af din klient efter et tidspunkt, hvor han ifølge stævningen har været udsat for vold, ikke ses nogle synlige skader i ansigtet efter de slag og spark, som han angiver at have været udsat for.

Når hertil kommer, at det til brug for sagens oplysning ikke har været muligt at gennemføre en afhøring af din klient, hvor pågældende kunne få lejlighed til at uddybe de oplysninger, der fremgår af stævningen, samt at et eventuelt strafferetligt ansvar henset til den forløbne tid umiddelbart må antages at være forældet, så finder jeg ikke grundlag for at fortsætte efterforskningen i sagen, idet der som anført ikke kan antages at være formodning for, at der er begået et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige.”

Afgørelsen var vedlagt klagevejledning. Det er oplyst, at afgørelsen ikke er påklaget.

3.Forklaringer

Der er afgivet forklaring af A, af V12, V1 og T1.

A har forklaret bl.a., at han er uddannet skolelærer. I 2004 arbejdede han som skolelærer. I dag er han skoleleder og vicedirektør. Han er gift og har otte børn. Adspurgt, om han er bekendt med indholdet af den stævning, der er indgivet i sagen, har han forklaret, at han har talt med sin advokat om det, der skete i 2004.

Den 9. marts 2004 blev han anholdt af danske styrker i Al Qurnah, Irak. Han havde arbejdet som frivillig sammen med bl.a. G og H for at holde orden i byen. Forholdene i byen var meget dårlige, så de hjalp myndighederne med at fjerne affald forskellige steder, og de hjalp færdselspolitiet med at regulere kørsel på vejen. Det var i forlængelse af denne opgave, at de blev anholdt. Han havde ikke opkrævet penge af nogen, mens han regulerede kørsel på vejen. Det er myndighedernes opgave at opkræve skat.

Anholdelsen af ham, G og H fandt sted på borgmesterkontoret den 9. marts 2004 ca. kl. 21. De var kaldt ind til 10 minutters møde med retsformanden og politichefen. Bygningen blev omringet af en stor dansk styrke. Der var forhandlinger mellem retsformanden og politichefen på den ene side og de danske styrker på den anden side. Retsformanden og politichefen ønskede, at omringningen af bygningen skulle høre op. De danske styrker ønskede, at han og de øvrige frivillige skulle følge med til den danske base. Ca. 1/2 time efter, at retsformanden og politichefen havde indledt samtale med de danske styrker, fik han at vide, at opholdet på den danske base blot ville vare 10 minutter. Han, G og H fulgte herefter med de danske styrker. Deres hænder blev bundet uden for bygningen, og de fik bind for øjnene. De

forblev ved døren til bygningen i ca. en time. Derefter blev de kørt fra stedet. Der gik således i alt ca. 2½ time fra det tidspunkt, hvor de danske styrker omringede bygningen, til de blev kørt væk.

Der blev skubbet til dem, da de skulle op i køretøjerne. Under transporten havde de bundne hænder og bind for øjnene. Køreturen til basen tog mindre end én time. Han blev ikke undersøgt af en læge, da han ankom til Camp Eden omkring midnat den 9. marts 2004. Foreholdt at det fremgår af en journal fra undersøgende læge, at han blev undersøgt ved ankomsten til Camp Eden, har han forklaret, at der er gået 12 år siden den 9. marts 2004, og at han ikke kan genkende den oplysning. Foreholdt, at det af afhøringsrapporten vedrørende Forsvarets Auditørkorps' afhøring af ham på Shaiba Log Base den 16. november 2004 fremgår, at han om ankomsten til Camp Eden den 9. marts 2004 forklarede: "Han kom først til et lægecheck, og han havde her oplyst, at han havde noget ondt i ryggen – en gammel skade", har han fastholdt, at han ikke kom til lægecheck.

Da de ankom til basen, begyndte de danske styrker at straffe dem. Han blev ført ind i en celle, og han fik taget tøjet af overkroppen. I cellen kunne han ikke gøre, som han ville. Han kunne ikke stå eller sidde, som han ville. Det blev bestemt, hvordan han skulle sidde. Han kan ikke huske det hele, men han husker, at han skulle stå med knæene bøjet i ca. 45 grader vinkel og armene over hovedet, sidde på knæ eller stå med ansigtet mod muren og armene hvilende på muren over hovedhøjde. Forevist fotos optaget i forbindelse med afhøringen af ham den 16. november 2004 på Shaiba Log Base foto 1 (stilling i detentionen) har han forklaret, at han blev tvunget til at sidde sådan i detentionen den 10. marts 2004. Forevist foto 2 (stilling i detentionen) og foto 3 (stilling i detentionen) har han forklaret, at han også blev tvunget til at knæle og stå sådan. Det var to soldater uden for cellen, der tvang ham til at være i disse stillinger i 1-1½ time. Det var ikke tilladt at indtage en anden stilling, når han blev træt. Så kom de to soldater ind i cellen og sparkede til ham. De skubbede og sparkede ham med det fodtøj, de havde på. Sparkene ramte på kroppen og i hovedet. Derefter blev han sat i en endnu dårligere stilling. De slog ham også.

Foreholdt, at det af stævningens sagsfremstilling fremgår, at han forud for transporten til den danske base blev skubbet hårdt ind i et dansk køretøj, og at han i cellen blev slået og sparket, har han forklaret, at det er korrekt, at dette skete. Foreholdt, at det af stævningens sagsfremstilling fremgår, at han i detentionsområdet blev slået og sparket af to soldater, og at det var så voldsomt, at hans tænder faldt ud, og han blødte kraftigt, har han forklaret, at

han mener, at han mistede en eller to tænder. Han blødte inde i munden, og han kastede også op. Han husker ikke, om han fortalte dette, da han afgav forklaring på Shaiba Log Base den 16. november 2004.

Foreholdt, at det af stævningens sagsfremstilling fremgår, at danske soldater i cellen med sandsække og pigtråd foroven tvang ham til at hænge med hænderne holdende om pigtråden, har han forklaret, at dette er rigtigt. I 2016 afgav han forklaring i Libanon, og da fortalte han om episoden med sine tænder og om episoden med pigtråden. I Libanon blev han via video afhørt af en advokat, der vist nok hed Christian. Adspurgt, om det var Christian Harlang, har han bekræftet, at det var advokat Christian Harlang, han talte med. Der deltog også en tolk. Han fortalte Christian Harlang, at han var blevet slået så hårdt, at han fik tænder slået ud, og at han blev tvunget til at holde om pigtråd. Adspurgt, om han også fortalte dette under afhøringen på Shaiba Log Base i november 2004, har han forklaret, at han var lidt forsigtig, da han mødte op på Shaiba Log Base, så han fortalte ikke alt. Han huskede bedre, da han var i Libanon i 2016, for da var han mere afslappet.

Efter at han var blevet straffet med at stå i detentionen, kom der to personer og tog fat i hans arme. Han blev ført 5-600 meter til et sted, hvor han skulle afhøres. Han blev slæbt hen ad jorden. Derved røg hans bukser af. Han blev ført ind i et telt. Tolken oversatte, at afhøreren sagde, at han skulle tage bukserne på. Han tog hurtigt sine bukser på. Resten af tøjet måtte han ikke tage på. Han havde således bar overkrop, og han havde fået nogle sår på ryggen af at blive slæbt hen ad jorden.

I teltet var der straf og afhøring. Ud over afhøreren og tolken var der to soldater til stede i teltet. Straffen bestod i slag med hænderne og i, at han ikke fik lov til at indtage de stillinger, han ville. Soldaterne bestemte, hvilke stillinger, han skulle befinde sig i, mens han blev afhørt. Han skulle stå med knæene bøjet ca. 45 grader, nogle gange også med hænderne foran sig og hævet til hovedhøjde. Han skulle undervejs også være i mere anstrengende stillinger. Under hver af afhøringerne, der varede 1-1½ time, skulle han indtage den samme stilling under hele afhøringen. Han blev afhørt ad fire omgange. Mellem afhøringerne blev han slæbt hen ad jorden frem og tilbage til detentionen. Forevist fotos optaget i forbindelse med Forsvarets Auditørkorps' afhøring af ham på Shaiba Log Base den 16. november 2004, fotos nr. 4 og 5, har han forklaret, at disse fotos blev optaget, da han blev bedt om at vise, hvilke stillinger, han skulle indtage i afhøringsteltet. Han er sikker på, at han under afhøringerne i teltet skulle stå med benene bøjede og armene over hovedet. Der var også

straffe, som var hårdere. Foreholdt, at G og H har forklaret, at de skulle være på knæ, når de blev afhørt, har han forklaret, at han ikke ved, hvorfor han ikke også skulle være på knæ.

Under afhøringerne blev han spurgt om det samme hele tiden: "Hvad hedder du?", "Hvor gammel er du?", "Hvad arbejder du med?". Det arbejde, der blev spurgt til, var dels hans almindelige arbejde som skolelærer, dels det frivillige arbejde, han udførte. Afhøreren accepterede ikke hans frivillige arbejde. Afhøreren var en officer, der talte dansk. Han har senere fået at vide, at afhøreren er en kvinde. Afhøreren var vred og truende. Afhøreren råbte og slog ham med flad hånd i ansigtet. Afhøreren brugte skældsord og grimme ord. Afhøreren sagde "I er en bande", "I er lovløse". Andre skældsord brugte afhøreren ikke.

Herefter adspurgt, om han på et tidspunkt blev kaldt "hund", har han forklaret, at afhøreren kaldte ham "hund" og gav ham en lussing. Han følte sig ydmyget, da han blev kaldt hund, for det var et forkert ord at sige til ham. Han blev kaldt hund mange gange under afhøringerne. Adspurgt, om der blev sagt noget om hans kønsdele, har han forklaret, at det gjorde der ikke. Adspurgt, om han blev kaldt "pik", "pikhoved" eller lignende, har han forklaret, at det gjorde han ikke. Adspurgt, om der under afhøringerne blev sagt noget om hans familie, har han forklaret, at der blev brugt forkerte ord om hans familie. Adspurgt, om der skete andre forkerte ting under afhøringerne, har han forklaret, at de to soldater i afhøringstellet slog ham. Den ene af soldaterne nikkede ham også en skalle. Den officer, der afhørte ham, slog ham på brystet. Under afhøringerne følte han sig magtesløs. Han følte håbløshed. Han besvimede i cellen. På ny adspurgt om, hvad han blev kaldt under afhøringerne, har han forklaret, at han ud over at blive kaldt "bandemedlem", "lovløs" og "hund" også blev kaldt "bandit". Hund og bandit er for ham lige slemt. Han husker ikke, om han under afhøringen på Shaiba Log Base den 16. november 2004 forklarede om, at han blev kaldt disse ting. Det var en lang afhøring på Shaiba Log Base.

Mellem afhøringerne blev han slæbt på ryggen tilbage til cellen. I cellen skulle han som straf indtage en stilling indtil næste afhøring. Der var bidende koldt i cellen. Han fik ikke et tæppe, så han kunne holde varmen. Han fik først sin skjorte tilbage en halv times tid før, han blev løsladt. Mellem afhøringerne var der hver gang ca. én times straf i cellen. Under tilbageholdelsen fra den 9. til den 10. marts 2004 blev han slet ikke tilbudt at komme på toilettet, og han tissede i bukserne mere end én gang. Herefter adspurgt, om han var nødt til at "skide i bukserne", har han forklaret, at det var han.

Under hans ophold i cellen var der ikke en tolk til stede, der kunne forstå det, hvis han sagde noget. Han taler kun arabisk, og han kunne ikke forstå, hvad de, der bevogtede ham, sagde. Han fik først vand ca. en halv time før sin løsladelse ved 13.30 til 14-tiden den 10. marts 2004. Ellers var der hverken vand eller mad under tilbageholdelsen fra den 9. til 10. marts 2004. En halv times tid før løsladelsen, fik han lov til at drikke vand og vaske ansigt. Det var tolken, der sagde til ham, at han gerne måtte tage sig tøj på og vaske sit ansigt. Der var ikke noget toilet på det sted, hvor han vaskede sit ansigt.

Efter at han, G og H blev løsladt, gik de hver til sit. To timer senere mistede han bevidstheden og blev indlagt på hospitalet. Lægen på hospitalet sagde, at han havde begyndende angina pectoris (hjertekrampe), og at han havde for højt sukkertal i blodet. Det står i hospitalets papirer, at han var indlagt. Hospitalets direktør var imidlertid bange for at give ham en rapport om indlæggelsen. De danske styrker havde ansvaret for sikkerheden i byen, og direktøren var bange for, at han ville blive straffet, hvis han afgav rapport om indlæggelsen. Da han blev afhørt på Shaiba Log Base den 16. november 2004 fortalte han ikke noget om, at hospitalsdirektøren ikke ville give ham en journal vedrørende henvendelsen på hospitalet den 10. marts 2004, for det blev han ikke spurgt om. Han skrev på et tidspunkt en detaljeret rapport til dommeren i Al Qurnah om sin tilbageholdelse. Han bad dommeren om at give ham alle journaler i sagen, men det er ikke sket. Foreholdt, at det i oversættelsen af et brev fra ham til dommeren i Al Qurnah fremgår, at en lægerapport vedrørende hans symptomer er vedlagt, har han forklaret, at han ikke havde nogen lægerapport i 2004. Foreholdt, at det af sagsfremstillingen i stævningen fremgår, at han efter løsladelsen den 10. marts 2004 led af højt blodtryk, problemer med lungerne, irriteret tyktarm, oppustet mave og vandladning, har han forklaret, at det er hans opfattelse, at disse tilstande skyldtes tilbageholdelsen, fordi han i 24 timer ikke kunne drikke vand eller spise noget. Han fik desuden en diskusprolaps på grund af de stillinger, han var anbragt i under tilbageholdelsen. Denne diskusprolaps generer ham stadig. Han har fortalt om diskusprolapsen både under afhøringen på Shaiba Log Base den 16. november 2004, og da han talte med advokat Christian Harlang i Libanon i 2016. På ny foreholdt, at det af afhøringsrapporten fra Shaiba Log Base den 16. november 2004 fremgår, at hans rygproblemer skyldtes en gammel skade, har han forklaret, at diskusprolapsen ikke var en gammel skade. Man har af og til lidt ondt i ryggen, og det havde han også før tilfangetagelsen i 2004, men det blev for alvor slemt, da han havde været tilbageholdt. Diskusprolapsen skyldes de stillinger, han blev anbragt i under tilbageholdelsen.

På baggrund af hans henvendelser til dommeren i Al Qurnah tog dommeren kontakt til de danske styrker, og herefter blev han indkaldt til at afgive forklaring på Shaiba Log Base. De danske styrker havde sendt en invitation til ham og hans to kammerater. Han fortalte under afhøringen om det, han var blevet udsat for i marts 2004. Efter en lang afhøring fra kl. 8 til 16 krævede han oprejsning og erstatning for det, der var sket i marts 2004. Adspurgt, om han har dokumentation for dette, har han forklaret, at han sagde det til sidst under afhøringen. Om det kom med i afhøringsrapporten, ved han ikke. Han sagde til afhøreren, at han ville bruge alle muligheder for at forfølge sin ret. Den danske mand, der afhørte ham, sagde, at det ville tage lang tid. Han sagde, at det var ok. Han ville gerne vente. Manden var iført en jord- eller honningfarvet uniform. Der var et dansk flag på uniformens højre eller venstre skulder. Han havde tidligere set det danske flag i Al Qurnah. Det er rødt og blåt. I dag kan han ikke nærmere beskrive, hvordan det danske flag ser ud. Efter afhøringen i Shaiba i november 2004 har han ikke hørt noget fra de danske styrker om sagen. De vendte aldrig tilbage.

Han kender ikke til den afhøringsrapport, der blev udarbejdet i forbindelse med afhøringen af ham på Shaiba Log Base den 16. november 2004. Foreholdt, at det af rapporten fremgår, at han fik rapporten oplæst, har han forklaret, at dette ikke passer. Da han afgav forklaring på Shaiba Log Base, var der en dansk officer til stede i lokalet. Uden for lokalet befandt der sig andre personer. Foreholdt, at det af rapporten fremgår, at der også var en repræsentant for dommeren i Al Qurnah til stede, har han forklaret, at dette ikke er rigtigt. Foreholdt, at det af rapporten fremgår, at en repræsentant for dommeren i Al Qurnah har underskrevet rapporten, har han forklaret, at dette kan han ikke genkende. Der var ingen repræsentant for de irakiske myndigheder til stede, da han afgav forklaring på Shaiba Log Base.

Foreholdt, at dommeren i Al Qurnah i en erklæring, der blev videresendt fra den danske bataljon i Irak til Forsvarets Auditørkorps den 4. december 2004, til de danske myndigheder har udtalt bl.a., at hans forklaring er upræcis og med mange overdrivelser, har han forklaret, at han ikke har talt med dommeren om dette. Alt, hvad han har sagt, er rigtigt og præcist. Det kan ikke bestrides, og der er ikke nogen usandhed i det.

Der var i slutningen af 2004 eller begyndelsen af 2005 et angreb mod hans hus om natten. Danske styrker kom ind i hans kvarter, og de parkerede ca. 30 meter fra hans hus. Der var skyderi fra det øjeblik, hvor de danske styrker kom ind i hans kvarter, og dette fortsatte

indtil næste morgen. Han og hans familie trak sig bort fra huset, og da han kom tilbage, kunne han ikke finde en anmeldelse om episoden i marts 2004, som han havde haft liggende i huset. Han ved ikke, om de danske styrker havde taget anmeldelsen med. Han forlod nu sit område i 1 år 4 måneder. Adspurgt, om dette skyldtes angrebet på og gennemsøgningen af hans hus, har han bekræftet dette. Desuden holdt de danske styrkers panservogne parkeret ved hans hus hele tiden derefter.

Adspurgt, om han gjorde noget for at forfølge sit krav i tiden mellem afhøringen på Shaiba Log Base den 16. november 2004 og sin samtale med advokat Christian Harlang i foråret 2016, har han forklaret, at han på et tidspunkt før 2016 fik et telefonnummer til ... Han fik nummeret af en ven, Han talte før 2016 med ... om sagen, men først i 2016 begyndte der at ske noget. Det var ..., der satte ham i forbindelse med advokat Christian Harlang. Adspurgt, om han kender Basim Mohamed Atiyah, har han forklaret, at han i 2014 fik Basim Mohamed Atiyahs telefonnummer. Basim Mohamed Atiyah er vist nok advokat. Han talte med Basim Mohamed Atiyah, før han fik kontakt med ...

Tilbageholdelsen har påvirket ham og hans familie meget. Hans børn er kommet et år bagud i skolen, og hans kone har haft en abort.

Vidnet V12 har forklaret, at den danske bataljons hold 3 ankom til Irak den 10. februar 2004. Tilbageholdelserne af tre irakere den 9.-10. marts 2004 var de første tilbageholdelser, der blev foretaget af hold 3. Chefen for den danske bataljon, oberst V20, kom til ham og fortalte, at der nu var fanger. Før han kørte med oberst V20 ned til afhøringsteltet, samlede han alle de bøger og dokumenter, han kunne få brug for med henblik på at rådgive i forbindelse med tilfangetagelsen. Han vidste ikke helt, hvad hans rolle skulle være, men han gik ud fra, at han skulle være med ved afhøringerne som en garant for, at alt foregik, som det skulle. Formålet med afhøringerne var, at de tilbageholdtes identitet skulle bekræftes. Herefter skulle der spørges til den situation, der var anledningen til, at de var tilbageholdt. Endvidere kunne der fremkomme noget af efterretningsmæssig karakter, som var af interesse for den danske bataljon. Der opstod senere spørgsmål om, hvorvidt der i militærteknisk henseende havde været tale om en udspørgning eller en afhøring af de tilbageholdte. Han kender ikke den præcise sondring. En tilsvarende sondring anvendes ikke i politiets arbejde. Den anvendes kun militærteknisk.

Da han ankom til afhøringsteltet, havde den første fange været gennem lægeundersøgelse og var blevet ført ind i teltet. Han husker ikke, om underlaget i teltet var sand eller brædder, men der var stole i teltet, så han ræsonnerer, at der har været et fast gulv af brædder eller finér. Der var vand og tæpper til rådighed i afhøringsteltet. TI, en tolk og to MP'ere var til stede i teltet. Fangen blev visiteret, og alle id-kort m.v. blev lagt op på bordet i afhøringsteltet. Der blev herefter spurgt ind til disse dokumenter. Der var ikke i den forbindelse fysisk kontakt mellem fangen og nogen af de øvrige tilstedeværende i teltet. Fangen kunne stå frit. Der blev ikke anvendt en vred tone under visitationen. Forevist foto af A optaget i 2004 har han forklaret, at han ikke kan genkende eller udelukke dette som den fange, han så blive ført ind.

Til hans store overraskelse sagde TI efter visitationen til ham, at han gerne måtte forlade teltet. Han ved ikke, om hans foresatte havde taget ham med til afhøringsteltet, fordi de havde en forventning om, at han skulle overvære afhøringerne, men det forventede han selv. Der havde ikke dengang været og var heller ikke senere drøftelser om, hvorvidt han skulle overvære en afhøring. Funktionen som militærjurist var ny, og funktionen var ikke helt klarlagt. Han havde dengang selv en forståelse af, at han kunne komme overalt i lejren og kontrollere ting. Men da han f.eks. en dag forsøgte at komme ind i den hemmelige meldecentral, blev han afvist. Foreholdt, at TI under byrettens behandling af straffesagen har forklaret, at hun ikke ville have modsat sig, hvis han havde foreslået at opholde sig i et hjørne af afhøringsteltet, har han forklaret, at han heller ikke ville have haft noget imod at opholde sig i et hjørne af afhøringsteltet. Det kom bare ikke op til drøftelse mellem dem. Det er korrekt som forklaret af ham under byrettens behandling af straffesagen mod TI og fire MP'ere, at han ikke så det som et problem, at TI den 10. marts 2004 bad ham om at forlade afhøringsteltet.

Der gik et par timer, fra han blev sendt ud af afhøringsteltet, til han blev kørt tilbage til lejren, for oberst V20 og de øvrige, han var ankommet sammen med, var kørt fra afhøringsteltet efter kort tid. Han satte sig i en jeep sammen med nogle MP'ere uden for afhøringsteltet. Han fik et chok over, hvordan det lille menneske TI kunne råbe. Han forstod ikke, at det skulle være nødvendigt, men han er heller ikke uddannet i afhøring. TI dominerede ved at råbe og bruge sproglomster. Han kunne ikke høre de konkrete sproglomster, men det er hans opfattelse, at hun brugte sproglomster. Mens han ventede i jeep'en, kunne han ud over afhøringsteltet og lægeteltet se de to åbne fangegårde. Gårdene var på ca. 60 kvadratmeter. Gårdene var indhegnede med dels sandsække, dels

hønsenet. Øverst på hegnet i ca. 4 meters højde var der påsat NATO-pigtråd. Der var vand til rådighed. Det var sent om natten, og jeepens lygter var tændt og pegede mod gårdene, så han kunne se, hvad der foregik. Der sad to MP'ere på stole placeret ca. 10 meter fra gårdene. Der var ingen tolk ved gårdene. Tolken V1 var inde i afhøringsteltet. I det tidsrum, hvor han observerede, sad fangerne i skrædderstilling i fangegårdene. Det gjorde ikke ondt på dem, for det var sådan, de plejede at sidde. Han så ikke nogen af fangerne rejse sig op og sætte sig ned igen. De rokkede nu og da lidt frem og tilbage. Det var helt normalt, at de lokale sad i skrædderstilling. Det svarer til, at det er normalt for danskere at sidde på stole. De lokale sad i skrædderstilling til møder, når de ventede på bussen etc. Han vil tro, at visitationen af de enkelte fanger tog 20-30 minutter, og at afhøringerne herefter tog ca. en time. Derefter blev fangen taget ud af afhøringsteltet og sat i fangegården, men kunne eventuelt komme tilbage til yderligere afhøring. Foreholdt, at det af sagsfremstillingen i As stævning fremgår dels, at to soldater kom ind i fangegården og slog og sparkede ham, hvorved hans tænder faldt ud, og han blødte kraftigt, dels at soldaterne tvang ham til at hænge med hænderne holdende om fangegårdens pigtråd, har vidnet forklaret, at dette kan han ikke genkende.

Afhøringerne af de tre fanger var afsluttede ved 6-7 tiden om morgenen den 10. marts 2004. Han er sikker på dette tidspunkt, for han sad og spiste morgenmad med oberst V20 om morgenen den 10. marts 2004, da chefen for spejdereskadronen, V8, kom til stede og himlede op om, at fangerne ikke havde fået morgenmad. I dette var underforstået, at fangerne stadig var der, og at afhøringerne var afsluttede, men at der ikke var blevet arrangeret morgenmad til fangerne. V8 var i øvrigt sur over noget, han havde fået oplyst fra nogle af sine spejdere om behandlingen af fangerne. Han husker ikke, hvad V8 præcis fortalte, men V8 var meget ophidset.

Han fik på et senere tidspunkt at vide enten af tolkene eller ved skriverier i pressen, at T1 under afhøringer havde tiltalt fanger med ordene "hund" og "pikhoved". Han kan i dag ikke huske, om denne information stammede fra tolkene eller fra pressen. På et tidspunkt – vist nok i forsommeren 2004 – blev han opsøgt af de to kvindelige tolke, V18 og V1, fordi de var i tvivl om, hvad T1 måtte gøre under afhøringer. Han sagde til dem, at det ikke var op til dem at afgøre, hvad der var rigtig eller forkert, men at de gerne måtte fortælle ham om, hvad der foregik. Han spurgte selv på et tidspunkt oberst V20, om det var smart, at de satte en kvinde til at afhøre i en kultur, hvor kvinden anses som underlegen. Det er hans opfattelse, at det blandt lokale blev anset som en ydmygelse, at afhøringer

blev foretaget af en kvinde. Oberst V20 reagerede ved at sige noget om ligestilling mellem kønnene og dansk kultur.

Det er korrekt, at han under straffesagen mod TI og fire MP'ere i byretten forklarede: "Efter den 10. marts 2004 spurgte TI flere gange, om hun måtte gøre det ene eller det andet under udspørgningerne. I mangel af klare regler kunne vidnet kun svare, at det måtte afhænge af den konkrete situation. Havde TI spurgt, om hun måtte nægte fangerne vand, ville vidnet have spurgt, hvad formålet med det skulle være. Havde TI spurgt, om fangerne måtte sidde på knæ, måtte vidnet på ny svare, at det afhang af situationen. Man måtte f.eks. ikke anvende stressstillinger, hvis det medførte smerte hos de pågældende. Vidnet sagde også til TI, at det ikke var forkert at optræde bestemt over for fangerne for at vise, hvem der havde magten". Han husker en konkret situation hvor TI spurgte, om hun måtte gøre det ene eller det andet under afhøringer. Hun spurgte blandt andet, om hun måtte klæde sig ud som "Batwoman" i sort tøj. Formålet var at vise mere autoritet. Han sagde, at dette måtte hun ikke gøre. Hun havde sin uniform, og så måtte det være nok. Han undrede sig over hendes spørgsmål. Hun sagde ikke noget om, at det havde med kønsroller at gøre.

De gange, hvor TI spurgte ham, om hun måtte lade fangerne sidde på knæ eller nægte dem vand, sagde han, at det kom an på situationen. Han sagde, at hun som minimum skulle overholde det, der fremgik af Genevekonventionerne vedrørende krigsfanger. Hun måtte ikke nægte fanger vand, medmindre de lige havde fået vand og bare bad om vand for at træne udspørgningerne. Han erindrer ikke, at TI spurgte om noget vedrørende toiletbesøg. Hvis hun havde spurgt, ville han have svaret, at man ikke kan nægte folk at gå på toilettet, medmindre det er spil for galleriet.

Det er helt korrekt, at han til TI sagde, at det ikke var forkert at optræde bestemt over for fangerne for at vise, hvem der havde magten. Det psykologiske spil, der foregik i situationen, var der ikke noget ondt i. TI gjorde meget ud af, at det var hende, der skulle udstråle magt, men at det ikke måtte gå over i stress og smerte. Hun gik også op i, at hendes folk ikke måtte indgå alliancer med fangerne.

Vidnet er foreholdt, at TI under byrettens behandling af straffesagen mod hende og fire MP'ere forklarede bl.a.: "Hun havde også flere samtaler med VI2, som ikke havde nogen bemærkninger til hendes måde at udføre udspørgningerne på. Inden hun foretog

den første udspørgning viste hun ham, at hun havde tænkt sig at sidde på kanten af skrivebordet med den tilbageholdte placeret på gulvet, og det havde han ingen bemærkninger til". Hertil har han forklaret, at det er korrekt, at han ikke så nogen problemer i, at T1 valgte at sidde på bordkanten. Det er også korrekt, at han sagde, at han ikke havde nogen bemærkninger til hendes måde at udføre udspørgningerne på. Hans udtalelse herom relaterer sig til en redegørelse, som T1 skrev om sin fremgangsmåde ved udspørgninger. Han læste denne redegørelse, inden den blev afleveret til oberst V20. Han havde ikke bemærkninger, for efter hans opfattelse var fremgangsmåden beskrevet i redegørelsen i overensstemmelse med det psykologiske spil under udspørgninger, som han har forklaret om. Oberst V20 havde en anden opfattelse af T1s redegørelse.

Foreholdt, at sagsøger under denne sag har forklaret, at T1 kaldte ham "bandit", "bandemedlem", "lovløs" og "hund", har han forklaret, at det kan være et problem med hård sprogbrug over for fanger. Brug af de beskrevne ord er efter hans opfattelse unødvendig og respektløs.

Vidnet V1 har forklaret bl.a., at hun i dag lever af at skrive børnebøger og udvikle undervisningsmateriale. Hun har genlæst den forklaring, hun afgav i byretten under straffesagen mod T1 og fire MP'ere, og hun har ikke bemærkninger til denne.

Før hun kom med på Irak hold 3 studerede hun arabisk. Hun blev rekrutteret, fordi forsvarret ikke havde relevante sprogofficerer, der kunne sendes afsted. Hun havde ikke tidligere været udsendt af Forsvaret. Det er korrekt, at hun op til udsendelsen deltog i et tolkekursus af en uges varighed, en elementær soldateruddannelse og et missionsorienteret kursus af en uges varighed. Hun blev ikke gjort bekendt med, at hun kunne blive benyttet som tolk under afhøringer, og hun fik ingen uddannelse i at deltage i afhøringer.

Den 9. og 10. marts 2004 var fangerne uden for teltet, når de ikke var til afhøring. Når de var uden for teltet, sad de på hug med ansigterne vendt i hver sin retning. Hun var hovedsageligt i afhøringsteltet, og hun ved ikke, hvor længe fangerne sad sådan. Det er vanskeligt for hende at udtale sig om tidsforløbet, for hun havde ikke ur på. Hun gik aldrig med armbåndsur, men havde et lille ur i et halssmykke, som T1 havde bedt hende tage af inden afhøringerne. De skulle ikke have smykker på, som ville gøre det nemt at genkende dem, eller som kunne skabe associationer hos den afhørte. Hun husker ikke at have set

fangerne sidde i andet end hugstilling, når de var uden for teltet. Hvor mange gange, hun var ude af teltet i løbet af natten den 10. marts 2004, husker hun ikke, men det var i hvert fald ikke under 5 gange, for afhøringerne tog 5-6 timer. Hun gik udenfor, når hun selv havde brug for pauser, f.eks. fordi hun skulle på toilettet. Adspurgt, om hun ved, hvorfor fangerne sad på hug, har hun forklaret, at hun husker, at der blev sagt "I skal gøre dem møre, så de er klar til afhøring". Hun kan ikke med sikkerhed huske, at det var T1, der sagde dette, men ved nærmere eftertanke mener hun, at det må have været T1.

Hun husker, at der var tæpper på det område uden for teltet, hvor fangerne befandt sig mellem afhøringerne. Der var tæpper, og de blev brugt. Hun kan huske ved daggry at have set en fange med et tæppe omkring sig.

Inden den første afhøring havde hun 1-2 minutters samtale med T1. Denne fortalte, at der under afhøringerne kunne blive råbt højt og skældt ud, men at dette var en del af teknikken, og derfor skulle hun ikke blive overrasket over det. Hun husker ikke, hvad un-derlaget i afhøringsteltet var lavet af, men det var fast og solidt, for hun husker, at hun stod solidt i sine militærstøvler.

Vidnet er foreholdt, at hun i byretten under straffesagen mod T1 og fire MP'ere har forklaret: "Før en af udspørgningerne spurgte T1, hvad der var det værste, man kunne kalde en iraker. Vidnet svarede, at "hund" er meget nedværdigende, fordi hunde er urene dyr. Vidnet nævnte også seksuelle ærekrænkelser vedrørende søstre og mødre. Hun sagde derimod ikke noget om kønsorganer, men også sådanne udtryk brugte T1, idet hun bl.a. kaldte fangerne "lort af en hund" og "mand uden penis". Vidnet oversatte disse udtryk, og fangerne reagerede, som en hvilken som helst mand ville have reageret. Vidnet distancerede sig fra situationen og betragtede sig selv som en "tolkemaskine". Hun protesterede ikke, idet hun gerne ville være sprogofficer, og derfor ikke kunne "melde fra" ... ". Hertil har hun forklaret, at "hund", "mand uden penis" og "du er ikke en mand" er de eneste udtryk, hun husker at T1 benyttede, og som hun skulle oversætte. Hun husker ikke, om hun skulle oversætte udtrykket "hund" mere end én gang. T1 brugte kun udtrykket "du er ikke en mand" én gang, ligesom T1 kun brugte udtrykket "mand uden penis" én gang. Det sidste var det udtryk, hun fandt mest krænkende, og hun tøvede med at oversætte det. Fangerne havde det ikke godt på noget tidspunkt, og det blev værre af, at der skulle tales ned til dem. Fangerne følte sig krænkede af udtrykkene, og hun følte sig også selv krænket ved at skulle oversætte udtrykkene. Fangerne virkede under afhørin-

gerne udtrættede. De var formentlig allerede trætte, når de ankom til lejren. Hun husker ikke, hvilken slags spørgsmål, hun skulle oversætte til fangerne. Det, hun husker tydeligt, er det, der har sat ar på hendes sjæl. Hun husker heller ikke, om der var nogen af spørgsmålene, hun skulle oversætte mange gange. Afhøringerne foregik sådan, at der sad en MP'er på hver side af fangen, som skulle sidde på knæ med ret ryg, mens han blev udspurgt. Der blev hanket op i fangerne, når de faldt sammen. Hun husker ikke, om nogen af fangerne fik lov til at være i en anden stilling eller blev placeret i en anden stilling end den beskrevne.

Foreholdt, at T1 under straffesagen i byretten forklarede, at hun ikke brugte de udtryk, som vidnet har beskrevet, har hun forklaret, at hun ikke mener, at hun misforstod situationen. Men det, hun i dag har forklaret om anvendte udtryk, knytter sig ikke præcist til den 9. og 10. marts 2004. Hun har beskrevet et abstrakt forløb. Hun husker det flydende.

Hvorfor A i sin forklaring under denne sag har oplyst, at han blev kaldt "bandit", "lovløs", "bandemedlem" og "hund", men ikke blev tiltalt med seksuelle fornærmelser, kan hun ikke udtale sig om. Hun kan kun tale ud fra sin egen hukommelse, og hun ved ikke, om sagsøger fortrænger noget.

Det er korrekt, at hun og tolken V18 var veninder. V18 var ankommet lidt før hold 3. Hun husker, at hun og V18 havde en samtale med militærjuristen V12. Hun husker ikke, hvem der tog initiativ til samtalen, og hun husker ikke helt, hvad de talte om. V12 var forstående og imødekommende.

Vidnet T1 har forklaret bl.a., at hun i dag er havnechef i ...Kommune. Hun er nu oberstløjtnant af reserven.

Da hun var udsendt på Irak hold 3, var hun kaptajn af reserven og souschef i efterretningssektionen S2. Hun var ikke afhøringsofficer. Hun søgte om at komme med på missionen i Irak, fordi hun følte en pligt til at bidrage. En udsendelse passede dengang også godt ind i forhold til hendes civile arbejde. Der var en ledig plads på Irak hold 3, som allerede var i gang med uddannelsen. Hun tiltrådte i begyndelsen af december 2003 og deltog i uddannelsen fra da af. I uddannelsen indgik ikke rigtig noget om behandlingen af tilbageholdte. Der var fokus på uddannelse om missionsområdet og opgaveløsningen som en slags besæt-

telsesmagt, som trådte i stedet for de irakiske myndigheder. Der var endvidere fokus på praktisk forberedelse. De trænede også krigens love. Afhøringsprocedurer så de på én gang i forbindelse med gennemgangen af en ”Standard Operation Procedure”. Chefen for efterretningssektionen på hold 3, sagde, at de nok ikke ville komme til at beskæftige sig med den slags, men at det kunne hun i givet fald tage sig af, fordi hun tidligere var uddannet inden for efterretning.

I modsætning til afhøringer – der slet ikke blev foretaget af den danske bataljon i Irak - er udspørgning en seance af kortere varighed med mere begrænset sigte. Ved feltmæssig udspørgning er formålet at kratte i overfladen og med en begrænset værktøjskasse finde ud af, om den udsurgte repræsenterer en trussel, er en simpel kriminel eller er en civil, der har været uheldig at befinde sig det forkerte sted på det forkerte tidspunkt. En afhøring er langt mere omfattende, og afhøring søges foretaget i faciliteter, hvor man har forskellige lokaler til rådighed, f.eks. et lokale med bløde møbler og et lokale, der fremstår mere rå. Den danske bataljon i Irak havde ikke sådanne faciliteter til rådighed.

”Powex” er en forkortelse af prisoner-of-war-exercises. Powex-øvelserne blev indstillet i 1999 eller 2000. Indtil da havde forsvaret undervist folk i at agere i situationer, hvor de blev holdt som krigsfange hos en fjendtlig magt, der ikke nødvendigvis ville overholde konventionerne. Alle deltagere skulle prøve så mange situationer som muligt, fordi de skulle prøve, hvad der sker med ens krop, når man bliver udsat for den type behandling. Det var et totalteater. Det havde intet at gøre med den situation, der foreligger under en udspørgning. En af Powex-metoderne er at tale dansk og stille spørgsmålene hurtigt. Powex-øvelserne omfattede således også almindelig spørgeteknik, men øvelserne omfattede meget andet, der ikke indgår i en feltmæssig udspørgning.

Foreholdt, at der i førerens og soldatens kort for Irak hold 3 indgik krav om minimal magtanvendelse, har hun forklaret, at der under en militær udsendelse altid er et vist niveau af magtanvendelse. Dette var militært nødvendigt også i Irak, men der var en afvejning i forhold til, at bataljonen kun ville benytte den magtanvendelse, som var absolut nødvendig for at nå det militære mål. Dette gjaldt stensikkert også for udspørgninger. Foreholdt, at det også af førerens kort for Irak hold 3 fremgår: ”Behandl alle inkl. tilbageholdte og krigsfanger med respekt og værdighed”, har hun forklaret, at alle skal behandles respektfuldt, men at man også kan være nødt til at stille kontante spørgsmål og få folk til at forstå, at det er alvor. Et eksempel på respekt og værdighed i udspørgningssituationerne er, at hun straks

stoppede det igangværende, da nogen ved et uheld havde trådt på As bukser. Hun sagde: "Stop, lad ham få tid til at bringe sit tøj i orden", og hun sagde til tolken V1, at hun selv og V1 straks skulle vende sig om for ikke at se på ham, før hans tøj var bragt i orden.

Hun var til stede, da de tre tilbageholdte ankom til lejrens detentionsområde den 9. marts 2004. MP'erne førte stille og roligt de tilbageholdte ud af bilerne. Det foregik på den måde, at der gik en MP'er på hver sin side af hver tilbageholdt. MP'erne havde en hånd på skulderen og den anden hånd nederst på armen af den tilbageholdte, som de deltog i at føre ud. Det er en klassik MP-føring. De tilbageholdte havde strips på. Stripsene kom af, da de skulle lægeundersøges og registreres. Hun er i tvivl om, hvorvidt de havde øjenbind på, da de ankom. Det kan de godt have haft af sikkerhedshensyn, men øjenbindene må i så fald være blevet taget af, inden de skulle ned fra bilen. Det er hendes opfattelse, at det af sikkerhedsmæssige grunde var almindeligt, at tilbageholdte havde bind for øjnene under transport.

Foreholdt, at det af sagsfremstillingen i As stævning fremgår, at han efter transporten til den danske base den 9. marts 2004 blev hevet ud af køretøjet under slag og spark og herefter placeret knælende i det fri i 1½ time, har hun forklaret, at hun ikke kan genkende dette. Den danske lejr var så lille, at hvis noget sådant havde fundet sted, ville alle inden for kort tid have kendt til det.

Detentionsområdet var opbygget i u-form med hesco-kurve på tre sider. Hesco-kurvene havde filt på ydersiden og var fyldt op med sand. Indhegningens fjerde side bestod af en NATO-pigtrådsrulle i ca. en meters højde. Når nogen skulle ind eller ud af detentionsområdet, kom en MP'er iført en læderhandske og trak rullen til side. Man sørgede for, at de tilbageholdte ikke i øvrigt kom i nærheden af rullen, for de måtte ikke komme til skade. Det var ikke koldt om natten. Hun var på overkroppen selv iført en t-shirt og en løs uni-formsjakke.

MP'erne tog sig af alt det ydre, og hun tog sig af det inde i afhøringsstellet. Når der var pause, gik hun ud af teltet. Det var blot for at se sig lidt omkring. Hun observerede, at de tilbageholdte sad i fangegården. Der var forskel på længden af hendes pauser.

Opgaven for hende den 9. og 10. marts 2004 var at foretage udspørgning af de tilbageholdte for at finde ud af mere om det checkpoint, der var blevet etableret i Al Qurnah. Det var første gang, Sadr-folkene havde testet, om de kunne overtage kontrol i det danske ansvarsområde. I området lige nord for det danske ansvarsområde mødte koalitionsstyrkerne hård modstand fra Sadr-folkene. Danske styrker i et pansret køretøj havde den 9. marts 2004 været nødt til at trække sig fra checkpointet, fordi personerne ved check pointet var truende. Med henblik på beskyttelse af både den danske styrke og civilsamfundet var det nødvendigt at checke, om de tre tilbageholdte udgjorde en trussel. Hvis de fandt, at de tre udgjorde en egentlig trussel, skulle de overgives til briterne, der havde en egentlig afhøringsfacilitet.

Vidnet er foreholdt at hun under byrettens behandling af straffesagen mod hende og fire MP'ere forklarede: "Tiltalte drøftede ikke med V23, om de skulle behandles som krigsfanger, men tiltalte overvejede selv spørgsmålet og nåede frem til, at de indtil videre måtte behandles som krigsfanger. Det havde ikke den store betydning, idet de under alle omstændigheder skulle behandles efter gældende konventionsregler m.v., herunder også soldatens og førerens kort.". Hertil har hun forklaret, at hun behandlede de tilbageholdte i overensstemmelse hermed. Hendes magtanvendelse bestod i den fysiske fremtoning – under udspørgningerne stod hun op, mens den tilbageholdte sad ned – og i sproget. Hun havde på intet tidspunkt fysisk kontakt med de tilbageholdte.

Hun er et kristent menneske, og respekt for andres menneskelige værdighed er magtpåliggende for hende. Værdig behandling giver også mening ud fra den nytteovervejelse, at man ikke skal skade den sag, man er udsendt for, men det var ikke en nyttetankegang, der fik hende til at behandle de tilbageholdte ordentligt.

Det er korrekt, at hun under byrettens behandling af straffesagen mod hende og fire MP'ere forklarede: "Inden hun foretog den første udspørgning viste hun [V12], at hun havde tænkt sig at sidde på kanten af skrivebordet med den tilbageholdte placeret på gulvet, og det havde han ingen bemærkninger til. Tiltalte var ikke i tvivl om, at hun overholdt reglerne, men talte alligevel med V12, fordi hun ville være 100 procent sikker på ikke at gøre noget forkert. V12 gav et "juristsvar" i retning af, at man selvfølgelig gik hårdere til en hårdkogt kriminel, end hvis man afhører en gammel dame, der har rapset i Brugsen. Da V12 havde opholdt sig uden for teltet under udspørgningerne følte tiltalte sig herefter på sikker grund med hensyn til den fremgangsmåde, hun anvendte." Hun

var uddannet til at tage sig af russere, der eventuelt gik i land i Køge Bugt, og de tilbageholdte var jo ikke samme type personer. Hun ville gerne tale med VI2 for at være helt sikker på, at hun ikke kom på den forkerte side. Det var ikke sådan, at de tilbageholdte skulle sidde i en bestemt stilling, men de skulle blive nede på gulvet af sikkerhedsmæssige hensyn, fordi hverken hun eller MP'erne i afhøringsteltet var bevæbnede. Det er rigtigt, at hun under byrettens behandling af straffesagen mod hende og fire MP'ere forklarede: "Tiltalte ønskede, at de tilbageholdte skulle sidde på gulvet. Dette skyldtes dels sikkerhedsmæssige hensyn, idet hverken tiltalte eller MP'erne var bevæbnede, og det er naturligvis sværere at indlede et angreb, hvis man sidder ned, end hvis man står op. En anden årsag var, at tiltalte havde besluttet sig for at have fat i den lange ende og dominere samtalen, og da tiltalte ikke er særlig høj, ville det formål ikke kunne opnås, hvis hun skulle se op på de tilbageholdte, der alle var højere end hende.". Det var nødvendigt at have fat i den lange ende og dominere samtalen, fordi det måtte formodes, at de tilbageholdte ikke ønskede at have en samtale med hende om trusler mod de danske soldater og de tilbageholdtes even-tuelle aktie heri. Hun var nødt til at påtvinge dem emnet ved at være hævet over dem, være vred, råbe etc. Dette forklarede hun også VI. Hun er meget sikker på, at hun på den måde gerne måtte forsøge at sætte sig på samtalen, når hun ikke gjorde det med fysisk magt, og det gjorde hun ikke.

Foreholdt foto nr. 4 af A, optaget i forbindelse med Forsvarets Auditørkorps' afhøring af ham på Shaiba Log Base den 16. november 2004, som viser ham stående med knæene bøjet i 45 graders vinkel og hænderne hævet til hovedhøjde, har hun forklaret, at hvis sagsøger havde indtaget den positur i hendes telt, ville hun have bedt MP'erne om at sætte ham ned. Stillingen er sikkerhedsmæssigt no-go. Det er simpelthen ikke forekommet, at han har stået i denne stilling, og hun har ikke instrueret MP'erne om, at de tilbageholdte skulle sidde i stressstillinger. Hun sagde til MP'erne, at de skulle sætte de tilbageholdte ned foran skrivebordet. Hvordan de tilbageholdte satte sig, måtte de selv om. De måtte gerne rokke lidt rundt og f.eks. sætte sig ned på hoften. Stillingen på foto nr. 5 af A optaget i forbindelse med Forsvarets Auditørkorps' afhøring af ham på Shaiba Log Base den 16. november 2004, der viser ham siddende på knæ med hænderne på knæene, kan de tilbageholdte godt have siddet i. Hun ville ikke have fundet sig i, at en tilbageholdt lagde sig ned på gulvet på en "jeg-er-ligeglad-måde". I så fald ville MP'erne med et lille skub på den tilbageholdtes skulder have signaleret, at vedkommende skulle op at sidde.

Det er korrekt, at hun under Byrettens behandling af sagen mod hende og fire MP'ere forklarede: "Hun bad VI2 om at forlade teltet, idet han ikke havde nogen praktisk funktion i teltet. Havde han foreslået at sidde i et hjørne af teltet, ville hun dog ikke have modsat sig dette, men han gik udenfor og opholdt sig derefter lige uden for teltet." Der var en syndflod af personel fra lejren ved teltet. Alle fandt det meget interessant, at den første udspørgning af tilbageholdte skulle finde sted. Da hun kontaktede VI og fortalte, at VI skulle bistå hende som tolk, havde VI også været helt overdrevent begejstret over, at hun skulle med. VI2 blev først stående inde i teltet, men hun ønskede ikke, at alle mulige skulle stå og "overbeglo" de tilbageholdte. Hun mente ikke, at VI2 havde nogen funktion, og de tilbageholdte var ikke underholdning. Hun ville ikke have haft noget imod, at han befandt sig i et hjørne, hvis han havde en opgave at løse. Foreholdt, at VI2 under byrettens behandling af straffesagen mod hende og fire MP'ere forklarede, at han ikke så det som et problem, at han blev bedt om at forlade teltet, har hun forklaret, at hun er enig i, at det ikke var et problem.

Under udspørgningerne den 10. marts 2004 spurgte hun til checkpointet fra alle tænkelige vinkler: "Hvad er formålet?", "Hvorfor begynder I at lave checkpoints?", "Hvem deltager?" og så videre. Hun husker, at As standardsvar på hendes spørgsmål var: "Det kender jeg ikke noget til". Når hun som reaktion på dette standardsvar anførte - og det kan godt være der, at hun råbte op - at danske styrker havde genkendt dem som personer, som havde bemanded checkpointet, kom det efterhånden frem, at de havde været til stede, og at de var en del af Sadr-bevægelsen.

Varigheden af hendes udspørgninger var omkring 15 minutter til den indledende visitation og derefter udspørgning i ½-1 time. Foreholdt, at sagsøger har forklaret, at han blev udspørgt fire gange af én times varighed har hun forklaret, at dette kan hun ikke have nået at gøre den 10. marts 2004. Hun kom i gang ved 1.30-tiden, og hun var færdig om morgenen. Der var tre tilbageholdte, som alle skulle udspørges. Der blev ikke taget noter under selve udspørgningerne. Efter hver udspørgning skrev hun små sammenfatninger. Om morgenen den 10. marts 2004 skrev hun sin egentlige sammenfatning af udspørgningerne.

A havde tøj på i hele forløbet. Han havde med sikkerhed ikke bar overkrop. Hun ville have fundet dette uværdigt. Det passer ikke, at hun gav sagsøger en lussing. Hun rørte ham på intet tidspunkt.

Foreholdt, at det af sagsfremstillingen i A stævning fremgår, at to soldater kom ind i detentionsgården og slog og sparkede ham, fordi han var faldet lidt sammen, og at han blev udsat for så hårde slag i bl.a. ansigtet, at hans tænder faldt ud, og han blødte kraftigt, har hun forklaret, at der ikke den 9. eller 10. marts 2004 blev tildelt de tilbageholdte nogen slag eller spark. Hvis han havde blødt fra mundregionen, er hun ikke i tvivl om, at hun ville have set det.

Foreholdt, at det af sagsfremstillingen i As stævning fremgår, at de danske soldater i detentionsgården tvang ham til at hænge med hænderne holdende om pigtråden, og at soldaterne slog og sparkede ham, hvis han forsøgte at slippe fri fra positionen, har hun forklaret, at hvis han havde blødt fra hænderne, er hun ikke tvivl om, at hun ville have set det. Oven på detentionsgårdens hegn var der i 3-4 meters højde placeret NATO-pigtråd, der er påsat små 5 mm barberblade. Hvis man havde holdt om denne pigtråd, ville man have været meget slemt tilredt bagefter.

Foreholdt, at det af sagsfremstillingen i As stævning fremgår, at han ved 13-tiden den 10. marts 2004 opdagede, at han havde besørget i sine bukser, har hun forklaret, at MP'erne på et tidspunkt –og det kan godt have været den 9. eller 10. marts 2004 –begyndte at tale om, at der vist var én, som havde gjort i bukserne. Hun observerede det ikke selv og lugtede ikke noget. Der var i detentionsgården et indhak med vand og et sted, hvor de tilbageholdte kunne besørge.

De tre tilbageholdte endte alle med at blive løsladt. Det var ikke hende, der løslod. Hun ved ikke, om de tilbageholdte fik lov til at tage et bad før løsladelsen. Hun ved ikke, om det var efterspurgt. Hun kan forestille sig, at de ikke fik tilbudt at tage et bad, for vandforsyningen til lejren var så begrænset, at der var restriktioner på, hvor meget vand personalet måtte bruge, når de tog bad.

Foreholdt, at oplysningerne om bl.a. slag, spark og pigtråd i As stævning af 4. maj 2016, er uomtalt i auditørens rapport vedrørende afhøring af sagsøger på Shaiba Log Base den 16. november 2004, har hun forklaret, at de hændelser, som sagsøger beskriver i stævningen, ikke kan have fundet sted. Alle i lejren ville have vidst det inden for kort tid. Hun er stensikker på, at hvis der var blevet slået, sparket eller holdt om pigtråd, ville der være blevet sladret om det både i lejren og til personer hjemme i Danmark.

Under hendes udspørgninger af tilbageholdte befandt der sig som hovedregel to MP'ere og en tolk sammen med hende. MP'erne rørte ikke ved de tilbageholdte under udspørgningerne, medmindre en tilbageholdt flød ud på gulvet eller foretog pludselige bevægelser. De tilbageholdte blev aldrig fastholdt i bestemte stillinger. De skulle blot blive nede i jordhøjde og kunne så selv vælge, hvordan de ville sidde, medmindre det var på en måde, der i udspørgningssituationen måtte opfattes som respektløs. Tolken skulle kun fungere som medium, men tolkene følte sig hele tiden kaldet til at blande sig og byde ind med regibemærkninger. Tolkenes relevante betragtninger skulle komme bagefter, ikke i situationen. Det vil i høj grad være et problem, hvis en tolk under en udspørgning fremstår som uenig med hende og begynder at have en selvstændig samtale med den tilbageholdte. Den psykologiske overhøjde, der skulle opbygges, etablerede hun ved, at fangen sad på gulvet, mens hun sad på bordkanten. Desuden styrede hun samtalen ved sprogligt at bokse den tilbageholdte ind mod kernen af det, hun ville tale om. En gang imellem råbte hun og skældte ud. Det kunne være ved f.eks. at sige ”Det kan godt være, I tror, at vi er hundehoveder, men det er banditter, der laver checkpoints, og nu vil vi vide, hvad der foregår”.

Det var de danske styrkers opfattelse, at dele af lokalbefolkningen havde oplevet meget hårdhændede metoder, da Saddam Husseins Ba'aht-parti havde magten i området. Allerede kort tid efter de danske styrkers ankomst i området stod det klart for de lokale, at danske styrker ikke brugte tilsvarende metoder, og derfor var de lokale ikke særlig bange for de danske styrker. Nogle lokale var mere hårdkogte end andre. På nogen virkede det at råbe og være vred, men hun foretog en afvejning af, om det var en militær nødvendighed at råbe op. Det var aldrig et mål i sig selv at få lov til at råbe op. Nogle gange havde hun bare en stille og fredelig samtale med tilbageholdte. Hun opfatter det ikke sådan, at det skræmte nogen, at hun råbte op og blev vred. Hun ønskede ikke at opnå, at folk blev bange. Under udspørgningerne ønskede hun, at samtalen skulle komme videre. At nogen blev forskrækkede var således aldrig et mål i sig selv, men det kan godt have været en bivirkning, at nogen er blevet lidt bange.

Foreholdt, at V12 i retten har forklaret, at hun spurgte ham, om hun måtte klæde sig ud som ”Batwoman”, når hun skulle udspørge, har hun forklaret, at dette ikke er rigtigt. Da hun havde gennemført et par afhøringer, spurgte hun V12, om hun måtte tage sit civile tøj på for at skabe en anden psykologisk dynamik under afhøringerne. Hendes civile tøj var løstsiddende sort tøj. V12 svarede, at hun skulle have uniform på, fordi de befandt sig i Irak som soldater. Da hun senere i en rapport kunne læse, at V12

havde skrevet, at hun ville klæde sig ud som "Batwoman", tænkte hun, at hans fantasi var løbet af med ham. Hun ejede intet tætsiddende tøj, for hun ville netop ikke fornærme nogen med tætsiddende tøj, der kunne vise kvindelig former.

Vidnet er foreholdt, at VI2 under byrettens behandling af straffesagen mod hende og 4 MP'ere forklarede blandt andet: "Efter den 10. marts 2004 spurgte TI flere gange, om hun måtte gøre det ene eller det andet under udspørgningerne. I mangel af klare regler kunne vidnet kun svare, at det måtte afhænge af den konkrete situation. Havde TI spurgt, om hun måtte nægte fangerne vand, ville vidnet have spurgt, hvad formålet med det skulle være. Havde TI spurgt, om fangerne måtte sidde på knæ, måtte vidnet på ny svare, at det afhang af situationen. Man måtte f.eks. ikke anvende stressstillinger, hvis det medførte smerte hos de pågældende. Vidnet sagde også til TI, at det ikke var forkert at optræde bestemt over for fangerne for at vise, hvem der havde magten.". Hertil har hun forklaret, at når hun spurgte VI2 om behandlingen af tilbageholdte, kom der altid et juristsvar. Hun valgte derfor at behandle de tilbageholdte som krigsfanger, for så var hun sikker på, at hun holdt sig inden for konventionerne. Hun kan sagtens have spurgt VI2 flere gange, fordi hun ville prøve, om hun fik et mere præcist svar fra ham, hvis hun spurgte igen. Det, der er en stressstilling for en dansker, er det ikke nødvendigvis for en iraker. En iraker kan sidde 2-3 timer på gulvet, uden at det gør ondt. Det indgik ikke i hendes "værktøjskasse" at sætte tilbageholdte i stressstillinger.

Vedrørende tolkene har hun forklaret, at de civilt ansatte tolke var sprogligt dygtige. Deres modersmål var arabisk, og de var gode til at forstå den lokale dialekt. På alle andre måder var de en katastrofe. Rent militært var de meget dårligt uddannede. Hun finder det skandaløst, at man tog tilfældige unge mennesker, gav dem få ugers kurser og sendte dem ned til en militær mission. Det gav problemer, for tolkene havde svært ved at forstå, at de kunne blive bedt om at arbejde alle døgnets timer, syv dage om ugen, at de skulle have bestemt tøj på, og at de skulle opføre sig på en bestemt måde i farlige situationer. Der var en situation, hvor VI var ude at køre med spejderne. VI skulle tisse og gik om bag en busk. Hun kom ikke tilbage, og spejderne begyndte at lede efter hende. Til sidst kom hun frem, hvinede og fortalte fnisende, at hun havde overvejet at skribe om hjælp for sjov. Hun havde efterfølgende en samtale med VI om dette. Det ville være ekstremt farligt at give sig til at skribe for sjov, for det kunne føre til, at spejderne åbnede ild mod lokale uden grund. Det var også svært for VI at forstå afhøringsituationen. Det er korrekt, at hun under byrettens behandling af straffesagen mod hende og fire MP'ere forklarede: "Tiltalte ville

være sikker på ikke at komme til at krænke eller ydmyge de tilbageholdte under udspørgningerne og havde derfor forinden spurgt V1, hvilke udtryk der ville være fornærmende Grunden til, at hun gjorde det i denne situation var, at hun havde tænkt sig at bruge almindelige danske kraftudtryk under udspørgningerne. Det kunne være ord som "kraftedeme" eller "fand' me". Tiltalte var bekendt med, at ord som "svin" eller "hund" ville være krænkende at anvende over for irakere. Hun har derfor ikke brugt nogle af de udtryk, der er nævnt i anklageskriftet." Hun har ikke sagt: "Du er et svin", "Du er en hund" eller lignende. Vidnet er foreholdt, at V1 under byrettens behandling af straffesagen forklarede: "Før en af udspørgningerne spurgte T1, hvad der var det værste, man kunne kalde en iraker. Vidnet svarede, at "hund" er meget nedværdigende, fordi hunde er urene dyr. Vidnet nævnte også seksuelle ærekrænkelser vedrørende søstre og mødre. Hun sagde derimod ikke noget om kønsorganer, men også sådanne udtryk brugte T1, idet hun bl.a. kaldte fangerne "lort af en hund" og "mand uden penis". Vidnet oversatte disse udtryk, og fangerne reagerede, som en hvilken som helst mand ville have reageret. Vidnet distancerede sig fra situationen og betragtede sig selv som en "tolkemaskine". Hun protesterede ikke, idet hun gerne ville være sprogofficer, og derfor ikke kunne "melde fra" ... ". Herom har vidnet forklaret, at V1 ikke forstod den sammenhæng, V1 var i. V1 forstod ikke, hvad der foregik. Hun har ikke brugt nogen af de nævnte udtryk, og hun ville være sikker på, at hun ikke kom til at bruge almindelig dansk jargon på en i situationen forkert måde. Tolken V18 var meget dominerende. V18 fik sat røverhistorier i V1. Foreholdt, at A har forklaret, at hun under udspørgningen af ham kaldte ham "bandit", "bandemedlem", "lovløs" og "hund", har hun benægtet at have tiltalt ham således. Hun kan godt have sagt, at de der opretter checkpoints, var banditter. Hun har heller ikke sagt, at fangerne skulle gøres møre inden udspørgning.

4.Procedure

Parterne har den 17. maj 2018 begge indgivet sammenfattende processkrifter, hvori blandt andet deres anbringender til støtte for de af dem nedlagte påstande er anført. De har procederet i overensstemmelse hermed.

4.1 A

Af As sammenfattende processkrift fremgår blandt andet følgende:

"1.7. Den påberåbte mishandling (tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling og straf).

Det gøres gældende, at som minimum følgende var udtryk for en retsstridig behandling af sagsøger, jf. ”alm.” erstatningsretlige regler, EMRK art. 3 og FNs antitorturkonvention:

Forud for og under selve tilfangetagelsen:

- Sagsøger blev udsat for retskrænkelser under tilfangetagelsen, herunder ved at blive iført øjenblænde og herefter udsat for hårdhændet behandling.

Under den vedvarende frihedsberøvelse:

- tildelt spark og slag;
- tvunget til at besørge i sine bukser;
- placeret udendørs, på et tidspunkt af dagen, hvor den gennemsnitlige temperatur var meget lav, og hvor det var kendeligt at han derved ville blive udsat for en nedværdigende og umenneskelig behandling;
- tvunget til at opretholde smertefulde positioner i længere tid;
- under forhør at blive tildelt utallige spark og slag;
- trukket hen over jorden i forbindelse med, at han skulle afhøres;
- nægtet vand at drikke i længere tid.

Det kan konstateres, at sagsøgers egen forklaring, ... understøttes af en række af de forklaringer, der er afgivet for Københavns Byret under straffesagen for grov pligtforsømmelse i 2005.

Den mishandling bl.a. sagsøger var udsat for under sin tilfangetagelse d. 9. og 10. marts 2004 af danske styrker i Irak var klart i strid med af sagsøgte selv fastsatte retningslinjer for behandling af bl.a. fanger

Videre kan konstateres, at behandlingen af A er i klar strid med de danske styrkers egne, interne regler om mindst mulig magtanvendelse, der var gældende på tidspunktet for gennemførelsen af forhøret af ham Et princip om mindst mulig magtanvendelse indebærer for det første, at det ikke er lovligt at anvende magt til at slæbe dem hen ad jorden, fastholde mennesker i stressfremkaldende stillinger i længere tid eller at hindre dem i at forrette deres nødtørft. For det andet kan der ikke foretages nogen form for proportionalitetsafvejning eller skøn over, om behandling i strid med EMRK art. 3 og FNs antitorturkonvention ”efter omstændighederne” kan accepteres p.g.a. formålet med at underkaste et andet menneske den pågældende mishandling.

Ifølge sagsøgtes erkendelse ... blev der ikke udarbejdet de særlige bestemmelser for håndtering af tilbageholdte, som omtales i dagældende direktiv for magtanvendelse pkt. 16 Det var endvidere i strid med de pågældende regler at påføre A smerte og lidelse med henblik på straf og repressalie

Han blev endvidere tilbageholdt i længere tid end de 12 timer, det var lovligt ... både i henhold til sagsøgtes egne oplysninger ... som sagsøgers.

1.8. Ikke-overholdelse af undervisnings- og ajourføringspligterne i FNs antitorturkonventions art. 10 og 11 førte til, at sagsøger blev udsat for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling af danske styrker d. 9. og 10. marts 2004.

FNs antitorturkonventions art. 10 og 11 lyder i sin autoritative, engelske udgave således:

"Article 10

1. Each State Party shall ensure that education and information regarding the prohibition against torture are fully included in the training of law enforcement personnel, civil or military, medical personnel, public officials and other persons who may be involved in the custody, interrogation or treatment of any individual subjected to any form of arrest, detention or imprisonment.

2. Each State Party shall include this prohibition in the rules or instructions issued in regard to the duties and functions of any such person.

Article 11

Each State Party shall keep under systematic review interrogation rules, instructions, methods and practices as well as arrangements for the custody and treatment of persons subjected to any form of arrest, detention or imprisonment in any territory under its jurisdiction, with a view to preventing any cases of torture." (understreget her)

Det fremgår af sagens bilag, herunder en række af de afhøringer m.v., som blev foretaget under straffesagen imod T1 m.fl., at Forsvarsministeriet ikke har overholdt sin pligt til at undervise i forbuddet imod tortur og ajourføre regler ved afhøring, forhør, m.v.

Det fremgår således, at afhøringsofficer T1, som forestod afhøringen af A, ifølge det foreliggende ikke var blevet gjort bekendt med, at de metoder hun var blevet skolet i, bl.a. under såkaldte "POWEX-øvelser", var forældede, og ikke måtte anvendes Det fremgår videre, at afhøringsofficerer af denne grund ikke var egnede til at foretage udsørgninger eller afhøringer i såkaldt "skarpe" situationer

Ligeledes fremgår, at dette var et væsentligt element i, at Østre Landsret frifandt T1 for straf,

Dette forhold er i sig selv ansvarspådragende for det sagsøgte forsvarsministerium som klart stridende med Danmarks forpligtelser, og det har konkret medført, at bl.a. sagsøgeren blev udsat for en retsstridig behandling i danske styrkers varetægt.

1.9. Frifindelse for "groft" at have tilsidesat sine pligter som individuel soldat indebærer ikke pr. automatik, at sagsøger ikke har været udsat for behandling i strid med alm. grundprincipper i "alm." dansk ret, EMRK art. 3 (jf. inkorporeringsloven), Genève-konvention IV art. 27 og 31 og/eller FNs antitorturkonventions art. 1.

Som anført i landsretsdommen i straffesagen ... , blev der ved en lovændring gennemført en "... væsentlig begrænsning af strafansvaret for militære pligtforsemmelser, idet strafansvaret er begrænset til grov (særlig grov) tilsidesættelse af pligterne."

Det er denne målestok, de tiltalte i straffesagen blev vurderet efter.

Den behandling, som danske styrker udsatte bl.a. sagsøgeren for d. 9. og 10. marts 2004 overskred klart grænserne for lovlig behandling af andre mennesker i dansk militærs varetægt i henhold til alm. grundprincipper i dansk ret, EMRK art. 3 og/eller FNs antitorturkonventions art. 1, uanset landsretten frifandt de individuelle danske soldater for at have begået grov (særlig grov) tilsidesættelse af deres pligter. Frifindelsen af TI skete som nævnt ovenfor bl.a., fordi hun af sine foresatte ikke var blevet undervist og opdateret omkring gældende regler.

Den overfor sagsøger foretagne magtanvendelse var endvidere i strid med det regelgrundlag, der var gældende for danske styrkers adfærd i Irak på det pågældende tidspunkt, ... ("*Principper for magtanvendelse*").

2. Om sagsøgtes forældelsesindsigelse.

Det konstateres indledningsvis, at statens undersøgelsesforpligtelse, jf. sagsøgers principale og subsidiære påstand 2, ikke er gjort til genstand for Forsvarsministeriets forældelsesindsigelse.

Sagsøger gør principalt gældende, at Forsvarsministeriets civilretlige ansvar for den tortur, han har været udsat for under dansk militærs ansvar, ikke kan forældes i henhold til gældende dansk ret, herunder Danmarks internationale forpligtelser.

Subsidiært gør sagsøger gældende, at den danske stats ansvar konkret ikke er forældet.

2.1. Hovedunderanbringender til støtte for sagsøgers principale anbringende om, at en stats civilretlige ansvar for tortur ikke forældes.

Det følger af de nedenfor angivne retskilder, enten direkte eller indirekte (herunder ved formåls- og effektivitetsfortolkning), at den danske stat v/ Forsvarsministeriet ikke kan påberåbe sig forældelse af sit civilretlige ansvar for en af de absolut groveste kategorier af forbrydelser, der kan begås imod et andet menneske:

- a. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), der ved lov nr. 285 af 1992 er inkorporeret som en del af national dansk ret.
- b. FNs Antitorturkonvention, jf. særligt FNs Antitorturkomité's General Comment no. 3 af 12. december 2012.
- c. Almindelige retsgrundsætninger: Torturforbuddet (jus cogens).

Det gøres endvidere gældende, at den af Forsvarsministeriet påberåbte forældelseslov ikke er anvendelig i sager, der angår tortur, idet der består klar atypicitet mellem sagerens karakter, den danske stats mulige ansvar for tortur, og

det område som forældelsesloven er vedtaget som gældende for nemlig de almindelige, obligationsretlige kategorier "fordringer på penge eller andre ydelser".

2.1.A. Krav på tortgodtgørelse og erstatning for tortur forældes ikke, jf. EMRK art. 13, idet forældelse ville forhindre, at sagens substans kan domstolsprøves.

Det hedder i Den Europæiske Menneskerettigheds Konvention – for praktikere, Jon Fridrik Kjølbroe, 3. udgave 2010, s. 878:

"Det er overladt til medlemsstaterne at fastsætte processuelle regler for udnyttelse af et retsmiddel, herunder frister, der kan være korte, men det er et krav, at retsmidlet også henset til de processuelle regler er effektivt såvel retligt som faktisk." (understreget her).

Endvidere ibid. s. 879:

"Artikel 13 stiller nogle krav til indholdet og omfanget af prøvelsen, for at et retsmiddel kan anses for effektivt. Det skal ses i lyset af, at prøvelsesorganet skal kunne behandle substansen i den konventionsbaserede klage. Det betyder, at hvis klager reelt ikke har adgang til en prøvelse, eller prøvelsen er utilstrækkelig, vil retsmidlet ikke være effektivt. Hvis den kompetente nationale myndighed f.eks. afviser en sag om prøvelse af en ransagning med den begrundelse, at indgrebet er ophørt, og klageren ikke længere er berørt, vil retsmidlet ikke være effektivt, idet klageren ikke opnår en prøvelse af indgrebets berettigelse. Hvis der formelt er mulighed for domstolsprøvelse, men de nationale domstole i realiteten ikke har taget stilling til den fremførte klage, vil en sådan prøvelse ikke opfylde kravene i artikel 13. Den prøvelse, der finder sted, skal være tilstrækkelig til, at de hensyn, der er afgørende for, om konventionen er overholdt, indgår i prøvelsen."

I nærværende sag strider det mod art. 13 at påstå forældelse, idet sagens substans derved søges unddraget en domstolsprøvelse.

Det bemærkes, at prøvelsen af nærværende sags substans - om den danske stat har pådraget sig et civilretligt erstatningsansvar - ikke er den samme prøvelse, som hvorvidt der kan konstateres et strafferetligt ansvar for konkrete individer, m.v.

2.1.B. Krav på tortgodtgørelse og erstatning for tortur forældes ikke, jf. FNs Antitorturkonvention art. 14, jf. særligt General Comment no. 3.

FNs Antitorturkonvention kan påberåbes som selvstændigt retsgrundlag. Som eksempel herpå fra retspraksis kan nævnes U2004.715 Ø. U 2006.770 H er ikke i konflikt med Østre Landsrets afgørelse i U 2004.715 Ø.

Det følger af FNs Antitorturkonventions art. 14, jf. udtrykkeligt antitorturkomiténs General Comment no. 3 af 13. december 2012, særligt pkt. 38 og 40:

"38. States parties to the Convention have an obligation to ensure that the right to redress is effective. Specific obstacles that impede the enjoyment of the

right to redress and prevent effective implementation of article 14 include, but are not limited to:

... statutes of limitations...

40. On account of the continuous nature of the effects of torture, statutes of limitations should not be applicable as these deprive victims of the redress, compensation, and rehabilitation due to them. For many victims, passage of time does not attenuate the harm and in some cases the harm may increase as a result of post-traumatic stress that requires medical, psychological and social support, which is often inaccessible to those who have not received redress. States parties shall ensure that all victims of torture or ill-treatment, regardless of when the violation occurred or whether it was carried out by or with the acquiescence of a former regime, are able to access their rights to remedy and to obtain redress."

Komitéens generelle bemærkninger (general comments) er som anført i Justitsministeriets Betænkning nr. 1546 (2014) ikke bindende for deltagerstatterne, men som det fremgår af samme betænkning s. 45:

"Sådanne generelle bemærkninger må som anført i betænkning nr. 1407/2001 antages at have stor praktisk betydning, idet de bidrager til at præcisere indholdet og omfanget af konventionens rettigheder, hvilket gør konventionens bestemmelser mere anvendelige i praksis".

Sagsøgte har ... anført, at Komitéen i sin rapport af 15. december 2005 om Nepal anerkender, at fristen for at anlægge erstatningssager vedrørende tortur fastsættes til 2 år fra det tidspunkt, hvor resultatet af statens undersøgelser foreligger.

Det bemærkes, at ovennævnte rapport er fra 2005, mens General Comment no. 3 er fra 2012. Hertil kommer, at Komitéen i sine Concluding Observations til Danmark af 9. december 2015 har givet følgende anbefaling:

"Recalling the continuous nature of the effects of torture and that, for many victims, passage of time does not attenuate the harm, the Committee recommends that the State party take the necessary legal measures to ensure that civil proceedings related to torture and ill-treatment are not subject to statutes of limitations, which could deprive victims of the redress, compensation, and rehabilitation due to them, as referred to in paragraph 40 of the Committee's general comment No. 3 (2012)".

2.1.C. Krav på tortgodtgørelse og erstatning for tortur forældes ikke, jf. almindelige retsgrundsætninger og jus cogens.

Der gælder et jus cogens-forbud imod tortur og anden umenneskelig eller nedværdigende behandling.

Dette forbud er ikke effektivt, hvis et angiveligt torturoffer kan fratages muligheden for at anlægge sag ved den muligt ansvarlige stats nationale domstole p.g.a. nationale forældelsesregler.

Årsagen er bl.a., at de psykisk forventelige følger af tortur (PTSD, angst, ødelagt selvværd, apati, o.s.v., som retsmedicinsk bekræftet og alment kendt blandt dem, der arbejder med torturs eftervirkninger) nedbryder det pågældende menneske og hensætter det i en tilstand af forudsigelig - og ofte tilsigtet - frygt for represalier fra gerningspersonerne, magtesløshed, depression, selvmordstanker, m.v., som betyder, at det lige så forudsigeligt vil være usædvanligt, at gerningspersonen og den bagved stående ansvarlige stat nogensinde mødes med krav om godtgørelse og erstatning for det, ofrene har været udsat for.

Der er tale om en helt påregnelig følge af mishandling og tortur fra de autoriteter, som netop skulle beskytte offeret imod denne behandling, at offeret ikke tør forfølge sine rettigheder ved de nationale domstole, fordi dette kan føre til mere tortur. En sådan frygt er særligt velbegrundet, hvor den ansvarlige stat fortsat de facto (og evt. de jure) har håndhævet myndighedsbeføjelser i det pågældende område eller land.

Dertil kommer, at de psykiske helbredsmæssige følger af tortur netop forudsigeligt hensætter offeret ikke alene i en tilstand af frygt, men også ofte handlingslammelse og apati, som indebærer, at retskrav ikke kan forventes rejst indenfor en 3-årig eller 5-årig frist, fordi ofrene ikke er i stand til dette.

Hvis jus cogens-forbuddet imod tortur således skulle være undergivet forældelsesmæssige rammer i civilretlig henseende, vil konsekvensen blive, at effektiviteten af denne universelt gældende norm udhules.

2.2. Hovedunderanbringender til støtte for sagsøgers subsidiære anbringende om, at den danske stats civile retlige ansvar for tortur udøvet imod sagsøger konkret ikke er forældet.

Af Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016 i sagsnr. B-3448-14 (Green Desert-sagen), U 2016.3929 Ø (ikke kæret, i modsætning til, hvad der urigtigt fremgår af UFR), fremgår:

"Sagsøgerne har - uanset om de var på flugt eller fortsat var bosiddende i Irak - således opholdt sig i et særligt miljø, hvor deres reelle muligheder for at antage advokatbistand eller på anden måde søge at fremme et eventuelt krav kan have været stærkt begrænsede. Det bemærkes i den forbindelse, at der ifølge sagens skriftlige oplysninger er tale om forholdsvist ressourcetsvage personer, der som anført angiveligt har været udsat for tortur, og at de efter det oplyste har haft opfattelsen af, at tilbageholdelsen af dem skete af eller i hvert fald i et samarbejde med danske militære styrker. I lyset heraf og i lyset af sikkerhedssituationen i Irak i en lang periode også efter deres løsladelse forekommer det ikke urimeligt, at de under disse helt særlige omstændigheder indtil sagernes anlæg har undladt at fremsætte krav på godtgørelse over for de myndigheder, som de mente var medansvarlige for tilbageholdelsen og tortureringen af dem. Vi finder, at de anførte helt særlige forhold har udgjort sådanne hindringer omfattende af forældelseslovens § 14, eller at der er grundlag for at anse forældelsesfristen for suspenderet i medfør af princippet i forældelseslovens § 3, stk. 2."

Sagsøgers forhold i nærværende sag er sammenlignelig med forholdene for sagsøgerne i ovennævnte sag. Hertil kommer, at i nærværende sag var det dan-

ske styrker, der ikke blot tilbageholdte sagsøger men også udsatte ham for tortur og/eller umenneskelig og nedværdigende behandling og straf.

Efter 2 gange forgæves at have forsøgt at klage og fremsætte sit krav via de lokale, irakiske myndigheder (og under deres beskyttelse), herunder i forbindelse med, at han blev indkaldt til nyt forhør d. 16. november 2004 hos de samme styrker, som havde udsat ham for mishandlingen, er det absolut ikke urimeligt, at sagsøger ikke turde eller for den sags skyld vidste, om og hvordan han skulle forfølge sit krav yderligere. Der henvises endvidere til U 2004.382 H.

Sagsøgte har tillige selv henvist til "*...de krigslignende forhold, der gjorde sig gældende i Basra-området i Irak i begyndelsen af 2004.*",

Sagsøger skal endvidere henvise til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 17. september 2014 i sagen Mocanu m.fl. mod Rumænien. Sagen vedrører bl.a. civilretlige krav på erstatning fremsat af ofre for den voldelige undertrykkelse af anti-totalitære demonstrationer i Bucurest i december 1989. Domstolen udtalte bl.a. følgende:

"274. Like the United Nations Committee against Torture, quoted by the third-party intervener, the Court acknowledges that the psychological effects of ill-treatment inflicted by State agents may also undermine victims' capacity to complain about treatment inflicted on them, and may thus constitute a significant impediment to the right to redress of victims of torture and other ill-treatment (see General Comment No. 3 (2012), § 38, at paragraph 190 above). Such factors may have the effect of rendering the victim incapable of taking the necessary steps to bring proceedings against the perpetrator without delay. Accordingly, as the third-party intervener pointed out, these factors are increasingly taken into account at national level, leading to a certain flexibility with regard to the limitation periods applicable to claims for reparation in respect of claims for compensation for personal injury (see paragraph 255 above).

275. The Court observes that very few victims of the events of 13 to 15 June 1990 lodged a complaint in the first few years (see paragraph 99 above). It does indeed appear that the majority of them found the courage to lodge a complaint only after the developments in the investigation arising from the decision of 16 September 1998 and the decision to commit for trial of 18 May 2000. The Court can only conclude, having regard to the exceptional circumstances in issue, that the applicant was in a situation in which it was not unreasonable for him to wait for developments that could have resolved crucial factual or legal issues (see, by contrast, the decision in Akhvediani and Others, cited above, § 27).

Regard being had to the foregoing, the Court considers that the applicant's vulnerability and his feeling of powerlessness, which he shared with numerous other victims who, like him, waited for many years before lodging a complaint, amount to a plausible and acceptable explanation for his inactivity from 1990 to 2001.

...

281. *The applicant lodged his application with the Court on 25 June 2008, more than seven years after he had lodged his criminal complaint with the prosecuting authorities. The investigation was still pending at that time, and investigative steps had been taken. For the reasons indicated above (see paragraph 279), which remained valid at least until the time when the applicant lodged his application before the Court, he cannot be criticised for having waited too long.*

282. *Moreover, the Court notes that the final domestic decision in the applicant's case is the above-mentioned judgment of 9 March 2011.*

283. *In the light of the foregoing, the Court considers that the application has not been lodged out of time. The Government's objection must therefore be dismissed.*" (understreget her)

Domstolen fastslog således, at også når det drejer sig om civilretlige erstatningskrav, kan der ses bort fra forældelsesreglerne. Der forelå i den nævnte sag ikke omstændigheder, der på dette retlige område i nogen væsentlighed adskiller sig fra nærværende sag.

3. Påstand 2: Statens undersøgelsesforpligtelse.

Nærværende afsnit drejer sig om den principale og subsidiære anerkendelsesspåstand 2, om statens undersøgelsesforpligtelse efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, jf. art. 13.

Undersøgelsesforpligtelsen påhviler såvel domstolene som sagsøgte, repræsenteret ved Kammeradvokaten.

3.1. Pligten.

Efter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols helt faste praksis har stater, som har tiltrådt og ratificeret EMRK, pligt til på en uafhængig og effektiv måde at foretage en undersøgelse af rimeligt begrundede krav/anmeldelser/anførsler fra personer, som oplyser at have været udsat for tortur eller anden alvorlig mishandling i strid med EMRK art. 3, jf. f.eks. EMDs dom af 28. oktober 1998 i sagerne Assenov m.fl. mod Bulgarien, præmis 102:

„The Court considers that, in these circumstances, where an individual raises an arguable claim that he has been seriously ill-treated by the police or other such agents of the State unlawfully and in breach of Article 3, that provision, read in conjunction with the State's general duty under Article 1 of the Convention to “secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in ... [the] Convention”, requires by implication that there should be an effective official investigation. This investigation, as with that under Article 2, should be capable of leading to the identification and punishment of those responsible (see, in relation to Article 2 of the Convention, ...). If this were not the case, the general legal prohibition of torture and inhuman and degrading treatment and punishment, despite its fundamental importance (see paragraph 93 above), would be ineffective in practice and it would be possible in some

cases for agents of the State to abuse the rights of those within their control with virtual impunity.“

Dette betyder, oversat til dansk:

”Retten finder, at under disse omstændigheder, hvor et individ fremfører en rimeligt begrundet anmeldelse om at være blevet alvorligt mishandlet af politiet eller andre repræsentanter for staten på ulovlig måde og i strid med art. 3, da kræver denne bestemmelse, læst i sammenhæng med statens generelle forpligtelse i henhold til Konventionens art. 1 om at ”sikre alle indenfor deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, som fastsættes i Konventionen”, implicit en effektiv, officiel undersøgelse. Denne undersøgelse, som den under art. 2, skal kunne føre til identifikation og straf af de ansvarlige (se i relation til art. 2 ...). Hvis dette ikke var tilfældet, ville det generelle retlige forbud mod tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling og straf, til trods for sin fundamentale betydning (se præmis 93 ovenfor), være ineffektivt i praksis, og statens repræsentanter ville i visse tilfælde praktisk taget ustraffet kunne krænke de individers rettigheder, som er indenfor repræsentanternes kontrol.”

Undersøgelsespligten foreligger også, hvor danske myndigheder, herunder domstolene, konfronteres med klare oplysninger i officielle dokumenter, herunder lægeerklæringer, der giver grundlag for at antage, at personer har været udsat for behandling i strid med EMRK art. 3, jf. f.eks. EMDs dom af 6. april 2004 i sagerne Ahmet Özkan m.fl. mod Tyrkiet, præmis 359.

Hvis sådanne undersøgelser ikke foretages effektivt, d.v.s. af et organ, som er uafhængigt af den eller de, der undersøges (in casu: det danske militær), indenfor rimelig tid, vil pågældende medlemsstat krænke sine forpligtelser og de pågældende personers rettigheder efter EMRK art. 3, jf. art. 1 og 13.

For så vidt angår art. 13, udgør statens nægtelse af at foretage de relevante undersøgelser af rimeligt begrundede anklager om torturforbrydelser en krænkelse af (det mulige) torturoffers ret til et effektivt, nationalt retsmiddel.

Der kan henvises til f.eks. EMDs dom af 18. december 1996 i sagen Aksoy mod Tyrkiet, præmis 98, dom af 15. november 1996 i sagen Chahal mod Storbritannien, præmis 151 og dom af 4. februar 2016 i sagen Hilal Mammadov mod Azerbajjan, præmis 90 – 92.

3.2. Der er tale om rimeligt begrundede krav i nærværende sag.

I nærværende sag har danske myndigheder, in casu domstolene, fået forelagt oplysninger, som giver fuldt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at sagsøgeren har været udsat for behandling i strid med EMRK art. 3.

3.3. Domstolenes statslige opfyldelsesadgang.

I nærværende sags kontradiktoriske former har domstolene kompetence til og mulighed for at foranledige opfyldelse af den undersøgelsesadgang, som sagsøgerne ifølge EMRK art. 3, jf. art. 1 og 13, jf. § 1 i lov nr. 285 af 1992 om inkorporering af EMRK, har krav på.

Retten kan således opfordre en part til at fremlægge dokumenter, tilvejebringe syn og skøn eller i øvrigt føre bevis, når sagens faktiske omstændigheder uden sådan bevisførelse ville henstå som uvisse, jf. retsplejelovens § 339, stk. 3.

Skulle sagsøgte undlade at efterkomme rettens opfordringer til at føre bevis, jf. retsplejelovens § 339, stk. 3, kan retten ved bevisbedømmelsen tillægge dette virkning til skade for sagsøgte, jf. retsplejelovens § 344, stk. 3. Der kan således foranlediges en effektiv undersøgelse af de relevante faktiske omstændigheder under nærværende sags forberedelse og hovedforhandling.

Indtil nu har dette ikke fundet sted. Tværtimod har den danske stats dømmende myndighed ved kendelse af 15. maj 2018 ... afvist at pålægge den danske stats udøvende myndighed at fremlægge relevante bevisdata.

Denne fremgangsmåde er ellers i overensstemmelse med EMDs praksis, hvor efter en stat der ikke er i stand til – eller ikke vil – fremkomme med en tilstrækkeligt velunderbygget og plausibel forklaring på, hvorfor et individ f.eks. er kommet til skade, mens han var i statens varetægt, allerede af denne grund vil blive dømt efter EMRK art. 3, jf. f.eks. EMDs dom af 27. juni 2000 i sagen Salman mod Tyrkiet, præmis 113.

I nærværende sag beror en evt. nuværende manglende mulighed for at belyse sagens faktum på, at den danske stat ikke i tilstrækkelig grad har foretaget relevant efterforskning af de pågældende krænkelser i tidsmæssig nær tilknytning hertil, selv om den hele tiden har haft alle relevante oplysninger, herunder særligt for så vidt angår statens civilretlige forpligtelser overfor ofrene, uanset frifindelse af individuelle soldater for strafferetligt ansvar. (... [D]et danske militær [har] været bevidst om, at der har været begået krænkelser, og at disse måtte anses for at falde ind under anvendelsesområdet i EMRK art. 3.) Dette er i givet fald en selvstændig krænkelse af de processuelle rettigheder, sagsøger har i henhold til EMRK art. 3, jf. bl.a. EMDs domme af 11. april 2000 i sagen Sevtap Veznedaroglu mod Tyrkiet, præmis 35 og 3. maj 2007 i sagen Members of the Gldani congregation of Jehovah's Witnesses m.fl. mod Georgien, præmis 119.

Domstolenes materielle procesretlige beføjelser bliver altså virkningsfulde i forhold til EMRK art. 3, selv i tilfælde, hvor sagsøgte ikke opfylder det pålagte, uanset denne som offentlig myndighed er retligt forpligtet til at medvirke til at oplyse sagen, også i overensstemmelse med gældende offentligretlige regler.

Det er indres i den forbindelse, at rettens kompetence, således som denne følger af retsplejeloven og de i retspraksis udviklede grundsætninger, skal fortolkes i lyset af Danmarks forpligtelser efter EMRK, og at adgangen til materiel procesledelse er et i dansk procesret anerkendt, lovfæstet princip.

Det er ikke i strid med undersøgelsespligten efter EMRK art. 3, jf. art. 1, at denne foranlediges af en domstol, så længe denne myndighed har mulighed for at forårsage "... *investigative steps*...", jf. f.eks. EMDs dom af 6. april 2004 i sagerne Ahmet Özkan m.fl. mod Tyrkiet, præmis 359. Effektiv gennemførelse af formålet med at foretage sådanne "investigative steps" kan opnås ved anvendelse af ovennævnte regler i retsplejelovens §§ 339 og 344, m.v.

Den undersøgende myndighed skal tillige være uafhængig af den eller de andre myndigheder, in casu Forsvarsministeriet, som undersøges.

Domstolene har tillige mulighed for at udvirke opfyldelse af kravet om, at undersøgelsen skal være effektiv, d.v.s. gennemføres inden rimelig tid, m.v.

Det anførte viser, at der er fuld harmoni mellem retsplejelovens systems judicielle betingelser og de krav, den internationale retsorden stiller til dansk ret, og som er gjort til en direkte bestanddel heraf ved den foretagne inkorporering ved vedtagelse af lov nr. 285 af 1992 om EMRK.

3.4. Sagsøgernes subsidiære påstand 2.

Såfremt retten måtte finde, at retten alligevel ikke har kompetence til under nærværende sag at foranledige og dermed udvirke opfyldelsen af sagsøgers retigheder efter EMRK art. 3, da er det sagsøgte selv som udøvende magt, der har denne undersøgelsesforpligtelse, jf. sagsøgers subsidiære påstand 2.

Til støtte for det materielle indhold i den subsidiære påstand henvises til pkt. 3.3 ovenfor.

Der foreligger således oplysninger, som klart underbygger rigtigheden af det af sagsøger anførte om tortur, m.v., begået overfor ham og foranlediget af danske styrkers handlinger.

4. Hovedanbringender - oversigt.

Til støtte for sagsøgerens påstand 1 og 2 gøres det gældende:

- at (1) danske styrker udstationeret i Irak udsatte sagsøger for tortur og/eller umenneskelig og nedværdigende behandling, bl.a. ved at påføre ham slag og spark, tvinge ham til at besørge i sine bukser, placere ham udendørs i meget lav temperatur i lang tid, påtvinge ham ydmygende stress-stillinger i lang tid, ikke at have opfyldt sin undervisningsforpligtelse i forhold til de afhørende soldater, m.v.
- at (2) sagsøgte, som højeste ansvarlige myndighed for Forsvaret, jf. forsvarslovens § 9, er ansvarlig for ovenstående retsstridige krænkelser af sagsøger, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3, også jf. artikel 13, samt art. 5, FNs Antitortur-konvention og øvrige folkeretlige retskilder, hvilket berettiger sagsøger til tortgodtgørelse og erstatning, jf. alm. erstatningsretlige grundsætninger, erstatningsansvarslovens § 26, Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 41 og Antitorturkonventionens art. 14.

Til støtte for påstand 2 gøres det endvidere gældende:

- at (3) danske myndigheder i nærværende sag har fået forelagt oplysninger, som giver fuldt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at sagsøgerne har været udsat for behandling i strid med EMRK art. 3,
- at (4) i nærværende sags kontradiktoriske former har domstolene kompetence til og mulighed for at foranledige opfyldelse af den undersøgelsesadgang, som sagsøgerne har krav på, og
- at (5) det ikke er i strid med undersøgelsespligten efter EMRK art. 3, jf. art. 1, at denne foranlediges af en domstol, så længe denne myndighed har mulighed for at forårsage "...investigative steps..." og at en effektiv gennemførelse af formålet med at foretage sådanne "investigative steps" kan opnås ved anvendelse af retsplejelovens §§ 339 og 344, m.v.

Til støtte for sagsøgernes subsidiære påstand 2 gøres endvidere gældende:

- at (6) såfremt retten måtte finde, at domstolene alligevel ikke har kompetence til under nærværende sag at foranledige og dermed udvirke opfyldelsen af sagsøgernes rettigheder efter EMRK art. 3, da er det sagsøgte selv som udøvende magt, der har denne undersøgelsesforpligtelse.

5. Sagsomkostninger.

Af følgende grunde gør sagsøger gældende, at spørgsmålet om sagsomkostninger skal afgøres til sagsøgers fordel, herunder således at omkostningerne ophæves, hvis sagsøger ikke får medhold:

5.1.

Sagen drejer sig om den danske stats ansvar for tortur. Spørgsmålet om sagsomkostninger skal derfor i henhold til såvel national ret som Danmarks internationale forpligtelser, jf. pkt. 2 ovenfor, afgøres på en sådan måde, at dette ikke i sig selv bliver en hindring for eller afskrækkelse fra, at mulige torturofre kan forfølge deres ret til "redress" (genoprejsning), jf. særligt FNs antitorturkonventions art. 14, herunder konstatering af ansvar for krænkelsen af torturoffere. Det skal i den anledning særligt tages i betragtning, at den danske stat har meddelt retsstridigt afslag på fri proces, jf. pkt. 3 nedenfor.

5.2.

Parterne er enige om, at nærværende sag er af principiel karakter, og sagen er henvist som sådan fra Københavns Byret til Østre Landsret d. 2. juni 2016

5.3.

Først Civilstyrelsen og sidenhen Procesbevillingsnævnet har meddelt afslag på fri proces til, at sagsøger kan føre nærværende sag. Dette er i strid med national ret, jf. retsplejelovens § 329 (sagsøger har "en vis udsigt til at få medhold i sagen", o.s.v.) og EMRK art. 3, 6 og 13, jf. inkorporeringsloven, samt Danmarks internationale forpligtelser i henhold til FNs antitorturkonventions art. 14, inkl. General Comment no. 3, pkt. 30 og 38.

Disse retsstridige afslag er et symptom på, at Danmark ikke er tilstrækkeligt modnet som demokratisk retsstat til selv effektivt at håndtere sager om sit eget ansvar for tortur, således som det også har kunnet konstateres i øvrige sager, der drejer sig som en danske stats ansvar for tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling og straf.

5.4.

Statens procesførelse i nærværende sag har for så vidt angår bl.a. indsigelsen om forældelse ikke adskilt sig i væsentligt omfang fra den procesførelse, der har fundet sted om samme indsigelse i sagsnr. B-3448-14, B-1427-16, B-1450-16 og B-2844-16.

5.5.

Sagen føres af en civil overfor staten, og der er – uanset om der rent faktisk var blevet meddelt fri proces – et eksorbitant misforhold imellem parterne i forhold til:

- Adgang til oplysninger om sagens faktum (staten nyder monopol-lignende position).
- Ressourcer til at føre sagen.”

4.2 Forsvarsministeriet

Af Forsvarsministeriets sammenfattende processkrift fremgår blandt andet følgende:

”Det nu anlagte **erstatningsøgsmål** må ... anses for at vedrøre spørgsmålet,

- 1) om landsrettens bedømmelse af de faktiske omstændigheder og eventuelle strafansvar i straffesagen kan overføres på den foreliggende erstatnings sag,
- 2) om den påståede behandling i modsat fald kan anses for at være ”retsstridig” under de konkrete omstændigheder, herunder om sagsøgeren har løftet sin bevisbyrde for, at Forsvarsministeriet *”ikke har overholdt sin pligt til at undervise i forbuddet imod tortur og ajourføre regler ved afhøring”*, ...
- 3) om dette i givet fald kan udløse tortgodtgørelse til sagsøger efter dansk ret (erstatningsansvarslovens § 26), og navnlig
- 4) om sagsøgers eventuelle krav på erstatning eller tortgodtgørelse er forældet.

Endelig skal landsretten tage stilling til, om sagsøgers principale og subsidiære påstand 2 kan antages til realitetsbehandling, jf. herom nedenfor pkt. 5.

1.2 Forsvarsministeriets overordnede betragtninger

1.2.1 Intet grundlag for sagsøgerens påståede krav

Østre Landsret har allerede taget endelig stilling til de faktiske centrale omstændigheder, som sagsøger påberåber sig som grundlag for den nedlagte erstatningspåstand, jf. landsrettens dom af 6. juli 2006 i straffesagen ...

Som det fremgår af dommen, fandt Østre Landsret på baggrund af sagsøgers forklaring samt omfattende vidneforklaringer fra de involverede soldater ikke bevis for, at sagsøger gennem længere tid var blevet tvunget til at sidde i stressfremkaldende stillinger, at der var anvendt ærekrænkende udtryk over for sagsøger, eller at han var nægtet drikkevand og toiletadgang.

For så vidt angår behandlingen under udspørgningerne fandt landsretten ikke, at dette i sig selv udgjorde en overtrædelse af pligten til at behandle tilbageholdte humant.

De øvrige forhold, som er beskrevet i stævningen, herunder påstanden om slag og spark, stemmer ikke overens med sagsøgers egen tidligere forklaring til auditørerne, jf. afhøringsrapporten af 16. november 2006 ..., og har heller ikke støtte i nogen af de afgivne forklaringer under straffesagen,

I lyset af dagspressens omtale af denne sag, besluttede Forsvarets Auditørkorps at indlede en efterforskning i sagen. Forsvarets Auditørkorps modtog kopi af samtlige bilag fra straffesagen og af sagsøgerens stævning. Resultatet af efterforskningen fremgår af afgørelse af 18. december 2017 ... , hvoraf det bl.a. fremgår:

"Jeg finder det dog ikke sandsynliggjort, at din klient i forbindelse med den beskrevne hændelse var udsat for vold i form af slag og spark, som det nærmere fremgår af stævningen."

På den baggrund indstillede Forsvarets Auditørkorps efterforskningen.

1.2.2 Sagsøgerens påståede krav er forældet

Ifølge sagsøgers egne oplysninger i stævningen blev han tilbageholdt den 9. marts 2004, og han blev efterfølgende løsladt den 10. marts 2004.

Den påståede skade – den tortur eller umenneskelige og nedværdigende behandling, som godtgørelseskravet baseres på – må derfor anses for indtrådt senest i forbindelse med sagsøgers løsladelse den 10. marts 2004, jf. forældelseslovens § 2, stk. 4.

Derfor må et eventuelt krav ud fra sagsøgerens egne oplysninger i stævningen være forældet den 10. marts 2009, jf. forældelseslovens § 3, stk. 1, jf. § 30.

Hertil kommer, at sagsøgerens påståede godtgørelseskrav omfattet af den 10-årige forældelsesfrist i forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 4. Det betyder, at det påståede krav er forældet den 10. marts 2014.

Eftersom denne sag først er anlagt den 4. maj 2016, er der dermed indtrådt forældelse i medfør af forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 4.

Flertallets kendelse i Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016 i UfR 2016.3929 Ø ("*Operation Green Desert-kendelsen*") kan ikke føre til et andet resultat, jf. afsnit 4.1.5

2. De væsentligste faktiske omstændigheder

Denne sag vedrører ifølge sagsøgers stævning omstændighederne ved danske styrkers tilbageholdelse og udspørgen af tre irakere den 9.-10. marts 2004.

Sagsøger påstår, at han var en af disse tre og under dansk varetægt skulle have været udsat for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling.

Nedenfor følger baggrunden for den danske indsats i Irak i marts 2004 (afsnit 0), forholdene i forbindelse med tilbageholdelsen af sagsøger (afsnit 0), detentionsgården (afsnit 2.3), udspørg (afsnit 2.4) samt kort om forløbet efter frigivelsen af sagsøger og den gennemførte straffesag (afsnit 2.5).

Endelig adresseres sagsøgerens synspunkt om, at Forsvarsministeriet "*ikke har overholdt sin pligt til at undervise i forbuddet imod tortur og ajourføre regler ved afhøring*",

2.1 Grundlaget for de danske styrkers tilstedeværelse i Irak i marts 2004

2.1.1 FN-grundlaget

Tilbageholdelsen af sagsøger fandt sted den 9. marts 2004, dvs. før magtoverdragelsen til den nye irakiske regering den 28. juni 2004.

På tidspunktet for tilbageholdelsen af sagsøger var de danske styrker i Irak som en del af en multinational sikringsstyrke, som i medfør af FN's sikkerhedsrådsresolution 1511 af 16. oktober 2003 ... var bemyndiget til at træffe alle nødvendige foranstaltninger for at bidrage til opretholdelse af sikkerhed og stabilitet i landet, jf. pkt. 13 i resolutionen.

2.1.2 Det danske grundlag

Danmark deltog i den multinationale indsats i Irak på grundlag af Folketingets samtykke, som blev meddelt ved folketingsbeslutning B118 af 21. marts 2003 i medfør af grundlovens § 19, stk. 2.

2.2 Tilbageholdelsen af sagsøger og transport af sagsøgeren til Camp Eden den 9.-10. marts 2004

Som det fremgår af landsrettens dom ... , anholdt de danske styrker den 9. marts 2004 tre irakiske personer, herunder sagsøger, "A".

De tilbageholdte var mistænkt for at have deltaget i oprettelsen af et ulovligt checkpoint i byen, Al Qurnah. Da en dansk patrulje havde forsøgt at opløse checkpointet, havde det medført en så truende situation, at de danske styrker måtte trække sig tilbage.

De danske styrker besluttede på den baggrund senere samme dag at opsøge de mistænkte kontor. På kontoret traf de danske styrker de tre irakiske mænd, som de besluttede at tilbageholde med henblik på nærmere udspørgen om gruppens aktiviteter. De tre personer blev efter tilbageholdelsen transporteret til den danske lejr, Camp Eden.

For så vidt angår de faktiske omstændigheder i forbindelse med sagsøgers tilbageholdelse og udspørgen i Camp Eden henvises i det hele til det refererede i dommene i straffesagen

Sagsøgeren anfører i stævningen, side 5, 3. afsnit, at *"Herefter blev sagsøger og de to andre bundet for øjnene og på hænderne, skubbet hårdt ind i et dansk køretøj af bevæbnede soldater og presenningen blev lukket bag dem"*.

Der fremgår imidlertid intet i afhøringsrapporten af 16. november 2004 om, at de tilbageholdte skulle være blevet udsat for en hårdhændet behandling ved tilbageholdelsen,

2.3 Detentionsgården

Sagsøgeren har i stævningen anført fem forhold vedrørende opholdet i detentionsgården, der ifølge sagsøgeren medfører, at Forsvarsministeriet har pådraget sig et erstatningsansvar.

Det fremgår **for det første** af stævningen, ... at *"Sagsøger blev hevet ud af køretøjet under slag og spark (...)"*.

Der fremgår imidlertid intet i afhøringsrapporterne fra de tilbageholdte eller i de afgivne forklaringer for byretten og landsretten om, at de tilbageholdte skulle være blevet hevet ud af køretøjet under slag og spark.

G, der også var tilbageholdt, forklarede derimod, at *"Han blev transporteret til lejeren i en bil med soldater. De blev alle ført ind i et telt og her blev de alle undersøgt af en læge. Han fejlede ikke noget."*, jf. afhøringsrapport af 16. november 2004,

Oberst V20s forklarede i den forbindelse i straffesagen:

"Det hele foregik stille og roligt mens han var til stede, hvilket han var mellem en halv og en time (...) og havde vidnet bemærket voldelig optræden fra MP'ernes side, ville han straks have grebet ind", jf. forklaring i byretsdommen
... .

Det fremgår **for det andet** af stævningen, ... at sagsøgeren *"blev herefter placeret i en knælende stilling udenfor i det fri i 1½ time"*.

Landsretten har i den forbindelse udtalt følgende om fremgangsmåden ... :

"En sådan håndfast fremgangsmåde var ikke alene berettiget, men også velbegrundet, idet såvel tiltalte T1 som MP'erne var ubevæbnede."

Det fremgår **for det tredje** af stævningen, ... *"at sagsøger havde ikke (...) mulighed for at besørge, hvorfor han måtte gøre det i sine bukser"*,

Landsretten fandt det imidlertid heller ikke bevist, at de tilbageholdte blev nægtet drikkevand og toiletadgang,

Det fremgår **for det fjerde** af stævningen, ... at *"øjenbindet blev fjernet, og sagsøger blev tvunget til at sidde i en smertefuld position, hvor sagsøger stod halvt på knæ med hænderne oppe."*

Landsretten fandt det imidlertid heller ikke bevist, at de tilbageholdte gennem længere tid er blevet tvunget til at sidde i stressfremkaldende stillinger.

Landsretten lagde herved vægt på cheflæge V26s forklaring om tidsfaktoren og på, at ingen af de officerer, der var til stede i detentionsområdet først på natten observerede sådanne forhold, at de fandt anledning til at gribe ind,

Endelig fremgår det **for det femte** af stævningen, ... at *"på et tidspunkt faldt sagsøger lidt sammen, hvorefter to soldater kom ind og slog og sparkede ham. Sagsøger blev udsat for så hårde og voldsomme slag i bl.a. ansigtet, at sagsøgers tænder faldt ud, og han blødte kraftigt."*

Der fremgår imidlertid intet i afhøringsrapporterne fra de tilbageholdte eller i de afgivne forklaringer for byretten og landsretten om, at sagsøgeren eller de øvrige tilbageholdte skulle være blevet sparket.

2.4 Udspørgen

Det fremgår af stævningen, ... at sagsøgeren *"ved to danske soldaters trækken i hver arm – [blev] trukket flere 100 meter hen ad området og ind i et forhørslokale. Sagsøgers tøj blev næsten trukket af sagsøger ved trækningen"*.

Videre af stævningen, ... at *"Sagsøger blev ikke slået under forhørene, men imellem forhørene skulle sagsøger stå i den smertefulde stilling beskrevet ovenfor."*

Herom udtaler landsretten ... :

"Der er heller ingen af de 3 tilbageholdte, der i forbindelse med afhøringen har klaget over (alvorligt) ubehag ved at sidde i den pågældende stilling, og ingen af dem har efterfølgende indgivet nogen klage herover."

Landsretten finder, at denne behandling af de tilbageholdte ikke i sig selv må anses for nogen overtrædelse af de i tiltalen angivne bestemmelser."

2.5 Forløbet efter udspørgen

Sagsøgeren anfører i stævningen, ... at *"Sagsøger blev slæbt tilbage til rummet af sandsække og pigtråd foroven. De danske soldater tvang sagsøger til at hænge med hænderne holdende om pigtråden. Hvis sagsøger forsøgte at slippe fri fra positionen, slog og sparkede soldaterne sagsøger"*.

Der fremgår imidlertid intet herom i hverken byrettens dom ..., landsrettens dom ... eller i afhøringsrapporten

I øvrigt var de danske styrker i løbende kontakt med lokalsamfundet, og den påståede episode blev ikke omtalt af nogen.

2.5.1 Løsladelse af sagsøgeren

Som det fremgår af en udskrift af de danske styrkers fangedatabase ..., blev sagsøger løsladt af den danske bataljon dagen efter tilbageholdelsen, den 10. marts 2004, kl. 12.35.

Sagsøgerens gengivelse i stævningen, ... om, at han på tidspunktet for løsladelsen led af højt blodtryk, problemer med lungerne, irriteret tyktarm, oppustet mave og vandladning, forårsaget af den behandling han havde været udsat for, er i det hele udokumenteret.

2.5.2 Straffesagen mod daværende kaptajn T1 og de fire MP-sergenter

Den 22. juli 2004 hjemsendte chefen for den danske bataljon i en mail til forsvarschefen et brev fra en tidligere tolk i Camp Eden. På baggrund af brevs beskrivelse anbefalede bataljonschefen, at der straks blev iværksat en auditørundersøgelse.

Tolkens brev, der var dateret den 1. juli 2004, beskrev flere kritiske forhold, som tolken hævdede at have overværet i Camp Eden. Den 23. juli 2004 blev brevet meldt til Forsvarskommandoen ved en "særlig hændelse"-melding. Sagen blev samme dag anmeldt til Forsvarets Auditørkorps, som herefter indledte en undersøgelse.

Auditørkorpset oplyste i pressemeddelelsen, der blev udsendt den 5. september 2004, at sagen omhandlede episoder ved fire daterede udspørgninger af tilba-

geholdte irakere i perioden marts-juni 2004. ... Der var ikke mistanke om, at de tilbageholdte havde været udsat for spark eller slag.

Den 16.-19. november 2004 foretog Auditørkorpset afhøringer af de personer, som havde været genstand for de indberettede episoder, herunder sagsøger

Den 19. januar 2005 rejste Forsvarets Auditørkorps tiltale mod den daværende kaptajn, som havde forestået udspørgningerne, samt fire MP-sergenter.

Som det fremgår af Københavns Byrets dom af 12. januar 2006 ... , blev den daværende kaptajn af byretten kendt skyldig i at have ladet de tilbageholdte sidde i stressende stillinger og i et vist omfang at have ladet militærpolitiet fastholde de tilbageholdte, samt i at have benyttet ærekrænkende udtryk. De øvrige tiltalte blev kendt delvist skyldige. Straffene bortfaldt for alle tiltalte, da byretten fandt, at der forelå formildende omstændigheder.

Østre Landsret frifandt imidlertid den 6. juli 2006 ... i det hele den daværende kaptajn og de fire MP-sergenter for tiltalen.

2.6 Uddannelse i forbuddet imod tortur og ajourføring af regler

Sagsøgeren gør i stævningen, ... gældende, at Forsvarsministeriet ikke har overholdt

sin pligt til at undervise i forbuddet imod tortur og ajourføre regler ved afhøring, forhør, m.v.

Sagsøgeren har imidlertid ikke konkretiseret synspunktet nærmere, endsige underbygget det med nogen form for beviser. Det bestrides, at Forsvarsministeriets uddannelse af T1 og de fire MP-sergenter skulle være ansvarspådragende. Disse personer blev som nævnt frifundet for pligtforsømmelse i forbindelse med udspørgningen af sagsøgeren,

3. Retsgrundlaget

3.1 Retlige ramme

Forsvarsministeriet kan efter omstændighederne i denne sag tiltræde, at sagens materielle spørgsmål, herunder spørgsmålet om forældelse og tortgodtgørelse i den konkrete sag vurderes efter dansk ret – og ikke irakisk ret.

Det betyder, at de almindelige erstatningsbetingelser, navnlig om ansvarsgrundlag, årsagssammenhæng og adækvans skal være opfyldt, ligesom Danmarks internationale forpligtigelser kan inddrages i vurderingen af, hvorvidt Forsvarsministeriet har handlet ansvarspådragende.

...

4. Anbringender til støtte for frifindelsespåstanden over for sagsøgers påstand 1

4.1 Et eventuelt krav på tortgodtgørelse er forældet, jf. § 3, stk. 1, i 2007-forældelsesloven

Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det gældende, at et eventuelt krav på tortgodtgørelse, som sagsøger måtte have som følge af tilbageholdelsen den 9. marts 2004, er forældet, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i lov nr. 522 af 6. juni 2007 om forældelse af fordringer ("2007-forældelsesloven") sammenholdt med § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer ("1908-forældelsesloven").

Ifølge sagsøgers egne oplysninger i stævningen blev han tilbageholdt den 9. marts 2004, og løsladt den 10. marts 2004.

Den påståede skade – den tortur eller anden umenneskelige og nedværdigende behandling, som godtgørelseskravet baseres på – må derfor anses for indtrådt senest i forbindelse med sagsøgers løsladelse den 10. marts 2004, jf. 2007-forældelseslovens § 2, stk. 4.

Såfremt sagsøgers egne oplysninger i stævningen lægges til grund, er det senest mulige tidspunkt for forældelse dermed som nævnt den 10. marts 2009, jf. 2007-forældelseslovens § 3, stk. 1 og overgangsreglens § 30.

Eftersom denne sag først er anlagt den 4. maj 2016, er der således indtrådt forældelse.

4.1.1 Der er ikke grundlag for suspension, jf. § 3, stk. 2, i 2007-forældelsesloven

Forsvarsministeriet gør gældende, at der ikke er grundlag for suspension af forældelsesfristen i medfør af 2007-forældelseslovens § 3, stk. 2.

Ifølge sagsøgers egne oplysninger i stævningen var han allerede på tilbageholdelsestidspunktet af den opfattelse, at det var danske styrker, som tilbageholdt ham. Sagsøger kan på den baggrund ikke anses for at have været ubekendt med, at et eventuelt krav i anledning af tilbageholdelsen kunne rettes imod de danske styrker, jf. § 3, stk. 2, 2. led, modsætningsvis.

Det gøres på denne baggrund gældende, at sagsøger ikke på noget tidspunkt kan anses for at have haft ukendskab til "fordringen" eller "skyldneren", i 2007-forældelseslovens § 3, stk. 2's forstand.

Tværtimod må det lægges til grund, at sagsøger senest i forbindelse med udspørgen den 16. november 2004 og den efterfølgende straffesag har haft mulighed for og anledning til at rejse et krav mod de danske styrker.

Sagsøger kan heller ikke anses for at have været ubekendt med, at et eventuelt krav i anledning af tilbageholdelsen kunne rettes imod de danske styrker, jf. § 3, stk. 2, 2. led, modsætningsvis. Sagsøgeren forklarede således følgende i politirapporten ... :

"Den 10 MAR 2004 kl. ca. 2100 var jeg på Martyrens Sadr's Kontor [...], hvor der kom en gruppe fra de danske styrker. De omringede kontoret og anholdt mig og mine to kolleger. [...]. På dag nr. to blev jeg løsladt fra tilbageholdelsen." (min understregning)

Et eventuelt krav er dermed ud fra sagsøgerens egne oplysninger i stævningen forældet **den 10. marts 2009**, jf. forældelseslovens § 2, stk. 4, og § 3, stk. 1, og § 30, jf. afsnit 2.2 i processkrift B om forældelse.

Eftersom denne sag som nævnt først er anlagt den 4. maj 2016, er der dermed indtrådt forældelse.

4.1.2 Der er ikke grundlag for en tillægsfrist, jf. § 14, stk. 1, i 2007-forældelsesloven

Forsvarsministeriet gør videre gældende, at der ikke er grundlag for at anvende en tillægsfrist, jf. 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1,

Undtagelsesbestemmelsen i 2007-forældelseslovens § 14, stk. 1, finder derfor ikke anvendelse i denne sag, idet sagsøger ikke på noget tidspunkt har været afskåret fra at anlægge sag ved de danske domstole eller i at foretage andre skridt til at afbryde forældelsen.

4.1.3 Den absolutte forældelsesfrist

4.1.3.1 Den 30-årige forældelsesfrist finder ikke anvendelse

Det følger af forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 1, 1. led, at forældelse indtræder senest 30 år efter den skadevoldende handlingens ophør for fordringer på erstatning eller godtgørelse i anledning af *personskader*.

Begrebet "*personskade*" omfatter enhver form for helbredsforringelse (både fysisk og psykisk), som kan berettige til erstatning eller godtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens § 1, stk. 1.

For at en skade er omfattet af "*personskadebegrebet*", er det ikke tilstrækkeligt, at sagsøgeren alene påstår at være udsat for en personskade,

Tilsvarende har sagsøgeren i denne sag ikke fremlagt lægelige erklæringer om helbredsforringelser i anledning af personskade i erstatningsretlig forstand.

Forsvarsministeriet gør på den baggrund gældende, at der ikke er grundlag for at anvende den 30-årige absolutte forældelsesfrist i medfør af forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 1, da sagsøgeren ikke har løftet sin bevisbyrde for, at han har været udsat for en personskade som følge af tilbageholdelsen den 9.-10. marts 2004.

Tværtimod har både dommeren i Al-Qurnah (i 2004), Østre Landsret (i 2006) og Forsvarets Auditørkorps (i 2017) vurderet, at sagsøgerens oplysninger ikke er dokumenteret.

Eftersom sagsøgeren ikke har dokumenteret, at hans godtgørelseskrav rejses i anledning af en personskade, finder den 30-årige absolutte forældelsesfrist, jf. forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 1, ikke anvendelse.

4.1.4 Den absolutte forældelsesfrist på 10 år finder anvendelse

Idet sagsøgerens godtgørelseskrav ikke er omfattet af de specifikke fordringer, der er omtalt i forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 2-3, er kravet omfattet af forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 4, om "*andre fordringer*". Den absolutte forældelsesfrist for disse fordringer er 10 år.

Forældelsesfristen for sagsøgerens påståede godtgørelseskrav skal regnes fra tidspunktet for skadens indtræden, altså sagsøgerens løsladelse den 10. marts 2004, jf. forældelseslovens § 2, stk. 4. Det vil sige, at det påståede krav efter den absolutte forældelsesfrist er forældet den 10. marts 2014.

Eftersom denne sag først er anlagt den 4. maj 2016, er der således indtrådt forældelse, jf. forældelseslovens § 3, stk. 3, nr. 4.

4.1.5 Særligt om Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016 i sag B-3448-14 (UfR 2016.3929 Ø)

Forsvarsministeriet gør endelig gældende, at Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016 i sag B-3448-14 om Operation Green Desert ikke kan føre til et andet resultat for forældelsesspørgsmålet i denne sag.

... Forsvarsministeriet [har] forbeholdt sig at medtage forældelsesspørgsmålet ved senere anke til Højesteret af sagen om Operation Green Desert i sin helhed.

Hertil bemærkes følgende:

- Kendelsen i UfR 2016.3929 Ø hviler **for det første** på et hypotetisk hændelsesforløb om, at de 23 sagsøgere i perioden 25. november 2004 til medio februar 2005 kan have været udsat for tortur eller anden umenneskelig nedværdigende behandling eller straf. Spørgsmålet om forældelse var udskilt til særskilt behandling.
 - o Flertallets votum er derfor ikke baseret på skriftlige beviser, vidneforklaringer eller partsforklaringer. Dette er forklaringen på, at flertallet heller ikke er afvisende over for, at resultatet kunne blive anderledes ved en fuld bevisførelse under hovedforhandlingen.
 - o Kendelsen kan allerede af den grund ikke tillægges vægt i afgørelsen af forældelsesspørgsmålet i denne sag, hvor der foretages en sådan fuld bevisførelse.
- **For det andet** har den skriftlige bevisførelse i denne sag og forklaringerne i den verserende sag i 24. afd. Nr. B-3448-14 ... begge bekræftet,

at flertallets antagelse om, at det ikke var muligt i Irak at fremsætte krav med advokatbistand, er forkert.

- Flertallets kendelse er **for det tredje** uklar i forhold til anvendelsen af forældelseslovens regler.
 - I kendelsen er det ubestridt, at sagsøgernes eventuelle krav ikke var omfattet af den absolutte forældelsesfrist i 2007-forældelsesloven, og spørgsmålet var derfor alene, om sagsøgeren havde løftet bevisbyrden for, at forældelseslovens § 3, stk. 2, og § 14 fandt anvendelse.
 - Efter Forsvarsministeriets opfattelse har flertallets votum i kendelsen den konsekvens, at personer, der opholder sig i udlandet, hvor der hersker konflikter, kan påberåbe sig undtagelsesbestemmelserne i forældelsesloven, uanset at kravene i henhold til disse bestemmelser efter deres ordlyd ikke er opfyldt.
 - Det skyldes bl.a., at det ikke i kendelsen ses at være angivet, hvornår de af sagsøgerne påståede hindringer er ophørt, hvorledes tillægsfristen skal beregnes, eller i hvilken nærmere periode forældelsesfristen har været suspenderet.
 - Flertallets "rimelighedskriterium" forekommer at være en nyskabelse i dansk ret og dansk retspraksis, som efter Forsvarsministeriets opfattelse savner hjemmel i lovgivningen. Som eksempel herpå kan UfR 2012.316 H nævnes, hvor Højesteret ikke fandt grundlag for at tillægge et anbringende om økonomiske vanskeligheder nogen betydning i forhold til vurderingen af, om der var indtrådt forældelse i en sag om krav på erstatning for frihedsberøvelse.
 - På den baggrund kan kendelsen i UfR 2016.3929 Ø ikke ændre på, at sagsøgerens krav i denne sag er forældet, jf. forældelseslovens § 3, stk. 1, og § 3, stk. 3, nr. 3 og 4.

4.1.6 Forholdet mellem forældelsesloven og EMRK

Forsvarsministeriet gør i forlængelse af ovenstående gældende, at EMRK ikke kan føre til, at der kan ses bort fra forældelseslovens udtrykkelige bestemmelser ved afgørelsen af, om sagsøgerens påståede krav er forældet,

Dette bygger på følgende:

- Det følger af fast højesteretspraksis og af forarbejderne til inkorporeeringsloven, at det kræver en betydelig grad af sikkerhed for at undlade at anvende en klar dansk lov med henvisning til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ("EMRK"), Dette må særligt gælde på et område, hvor det kan have betydelige konsekvenser at tilsidesætte forældelseslovens almindelige regler,
- Praksis fra EMRK giver ikke grundlag for med den fornødne grad af sikkerhed at fastslå, at anvendelsen af forældelsesloven skulle være i strid med EMRK's artikel 3, 6 og 13, Både flertallet og mindretallet

let i Operation Green Desert-kendelsen udtaler, at den relevante praksis fra EMRK ikke er entydig.

- I en situation, hvor det ikke kan fastslås, at der er en konflikt mellem forældelsesloven og EMRK, skal forældelseslovens almindelige regler anvendes.

4.1.7 Internationale retskilder kan ikke føre til et andet resultat

Forsvarsministeriet gør gældende, at anvendelsen af de danske regler om forældelse i relation til de af sagsøger rejste godtgørelseskrav ikke er i strid med EMRK, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998 eller med Danmarks folkeretlige forpligtelser i forhold til FN's Torturkonvention,

4.2 Der foreligger ikke et ansvarsgrundlag, jf. erstatningsansvarslovens § 26

Det gøres gældende, at bevisbyrden i relation til samtlige af sagens bevistemater. ... , påhviler sagsøger, og at sagsøger ikke har løftet denne bevisbyrde.

Det gøres i **første række gældende**, at eftersom sagsøgeren ikke har underbygget nye forhold, som ikke er belyst i straffesagen ..., skal Forsvarsministeriet frifindes.

I den forbindelse bemærkes, at der er væsentlige overlap mellem den militære straffelovs § 27, som der var rejst tiltale for i straffesagen ... og erstatningsansvarslovens § 26, som sagsøgeren i denne sag støtter sin betalingspåstand på.

Den militære straffelovs § 27, stk. 1, fastsætter, at:

"Den, der i øvrigt groft tilsidesætter sine pligter i tjenesten, straffes for pligtforsømmelse med bøde eller fængsel indtil 3 måneder." (Understreget her).

Det fremgår af de specielle bemærkninger til bestemmelsen (L 54 af 23. februar 2005), at bestemmelsen er en opsamlingsbestemmelse:

"Ved udtrykket »i øvrigt ... tilsidesætter sine pligter« er tilkendegivet, at bestemmelsen, som den gældende bestemmelse, er subsidiær i forhold til de øvrige regler om pligtforsømmelser. Bestemmelsen vedrører således kun de forhold, som ikke er omfattet af de specifikke bestemmelser om strafansvar for pligtstridig adfærd. Af samme grund foreslås bestemmelsen som »opsamlingsbestemmelse« indsat som den sidste bestemmelse i afsnittet om pligtforsømmelser, jf. forslaget til § 27.

[...]

At bestemmelsen i stk. 1 har en lavere strafferamme end de øvrige bestemmelser om pligtforsømmelser, skyldes, at disse omfatter forhold, som er fundet at være af mere kvalificeret karakter end de forhold, der henføres under lovforslagets § 27. Disse bestemmelser bør derfor indeholde maksimumsstraf, der er strengere end i forslaget § 27"

Erstatningsansvarsloven § 26 fastsætter, at den der er

"ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort." (Understreget her).

Af de almindelige bemærkninger til bestemmelsen (Lovforslag nr. L 144 af 22. januar 1997, afsnit 4) fremgår, at:

"Retstilstanden kan herefter sammenfattes på den måde, at godtgørelse for tort selv i alvorlige voldssager kun kan tilkendes, hvis volden er begået under sådanne omstændigheder, at de er egnede til at krænke vedkommende selv- og æresfølelse.

Alvorlige vold eller trusler om vold kan derfor ikke i sig selv begrunde, at der tilkendes ofret en godtgørelse for tort, heller ikke i tilfælde, hvor overgrebet har medført en forståelig og belastende følelse af utryghed, angst og mindre-værd."

På baggrund af ordlyden og forarbejderne til den militære straffelovs § 27 og erstatningsansvarslovens § 26 gøres det gældende, at der som nævnt er betydelige overlap i bestemmelsernes anvendelsesområde. Det betyder, at sagsøgeren har bevisbyrden for, hvorfor Forsvarsministeriet skal kunne ifalde et ansvar, når de tiltalte i straffesagerne ... blev frifundet for en retsregel, der har væsentlige overlap.

Eftersom sagsøgeren ikke har præsenteret noget nyt faktisk i denne sag endelige konkretiseret, hvilken – ifølge sagsøgeren – retsstridig behandling, som han måtte have været udsat for, der ikke allerede er taget stilling til i straffesagen, er der intet grundlag for, at Forsvarsministeriet skal ifalde et ansvar i medfør af erstatningsansvarslovens § 26.

Det gøres i **anden række gældende**, at de faktiske omstændigheder i straffesagen ... bør kunne lægges til grund for denne sag:

4.2.1 Østre Landsret har allerede taget stilling til de påståede krænkelser

Som det fremgår ovenfor i pkt. **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.**, har Østre Landsret allerede taget endelig stilling til de faktiske omstændigheder, som sagsøger påberåber sig som grundlag for den nedlagte erstatningspåstand, jf. landsrettens dom af 6. juli 2006 i straffesagen

Forsvarsministeriet gør på den baggrund gældende, at landsretten for så vidt angår disse forhold allerede har taget endelig stilling til, at det ikke er godtgjort, at danske styrker skulle have udsat sagsøger for den påståede behandling.

For så vidt angår det forhold, at sagsøger ikke skulle være blevet tilbudt tæpper i forbindelse med opholdet i detentionen, fandt landsretten under straffesagen ikke, at en manglende opfyldelse af et sådant behov kunne anses for så groft et forhold, at de tiltalte soldater derved "groft" havde tilsidesat deres pligter i tjenesten.

Som det fremgår af Østre Landsrets dom, ... frifandt landsretten på nævnte baggrund i det hele de involverede danske soldater for at have tilsidesat deres pligter i forbindelse med tilbageholdelsen og håndteringen af sagsøger.

4.2.2 Landsrettens bevisbedømmelse af de faktiske omstændigheder i straffesagen giver heller ikke grundlag for erstatningsansvar, jf. erstatningsansvarslovens § 26

4.2.2.1 Intet ansvarsgrundlag

Det gøres gældende, at sagsøger ikke har godtgjort, at der foreligger et ansvarsgrundlag for Forsvarsministeriet i relation til tilbageholdelsen af sagsøger den 9.-10. marts 2004.

Forsvarsministeriets eventuelle ansvar skal vurderes på baggrund af de i retspraksis udviklede principper om offentlige myndigheders erstatningsansvar, hvorefter det er en betingelse, at den ansvarspådragende handling udgør en tilstrækkelig kvalificeret – dvs. grov – overtrædelse af bestemmelser, som tillægger sagsøgeren rettigheder, jf. Højesterets dom af 27. juni 2013 i UfR 2013, side 2696H.

Som nævnt i afsnit 4.2 har sagsøgeren hverken præsenteret nyt faktum eller konkretiseret, hvilken – ifølge sagsøgeren – retsstridig behandling, som han måtte have været udsat for, der ikke allerede er behandlet i straffesagen, hvorfor der ikke er grundlag for, at Forsvarsministeriet skal ifalde et ansvar i medfør af erstatningsansvarslovens § 26.

Under alle omstændigheder bemærkes, at Forsvarsministeriets ansvar efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, i denne sag også må fastlægges i lyset af den særlige situation, som både sagsøger og de danske styrker befandt sig i.

Der skal således tages hensyn til den internationale og udenrigspolitiske baggrund for de danske styrkers tilstedeværelse i Irak samt til den borgerkrigs lignende tilstand, der gjorde sig gældende i Basra-området i Irak i begyndelsen af 2004.

Endvidere skal der tages hensyn til baggrunden for og omstændighederne ved den konkrete tilbageholdelse og udspørgen, jf. også ovenfor pkt. 0.

Som det fremgår af landsrettens dom ... , var formålet med tilbageholdelsen af de tre irakere, herunder sagsøger, at udspørge dem om, hvad ”de var i færd med”, hvilken organisation de eventuelt tilhørte, og hvilken fare de udgjorde for den danske bataljon, alt sammen med henblik på at afklare om de kunne løslades, overgives til den britiske brigade eller til de irakiske myndigheder.

Formålet var således – i overensstemmelse med FN-mandatet og det danske folketingsmandat – at bidrage til opretholdelse af sikkerhed og stabilitet i landet.

Østre Landsret fastslog således også med henvisning til magtanvendelsesdirektivet (bilag AB), at det var ”berettiget at foretage udspørgning af personer, der under mistænkelige omstændigheder var truffet på det besatte territorium, med henblik på at fastlægge deres status”

Den udspørgen af sagsøger, som de danske styrker foretog, var derfor sagligt begrundet og gik ikke videre, end hvad der var sædvanligt og påregneligt under de omstændigheder, som parterne befandt sig i på dette tidspunkt.

For så vidt angår påstanden om manglende opfyldelse af et behov for vand, toiletadgang eller tæpper på selve aftenen for tilbageholdelsen bemærkes, at disse forhold under de konkrete omstændigheder, herunder henset til, at sagsøger blev tilbageholdt sent om aftenen, og at det ikke er godtgjort, at han selv har efterspurgt det, ikke kan betragtes som ansvarspådragende.

Forsvarsministeriet bestrider på den baggrund, at de danske styrker på noget tidspunkt skulle have handlet ansvarspådragende i forbindelse med tilbageholdelsen og udspørgen af sagsøger.

4.2.2.2 Ingen dokumentation for retsstridig behandling, der kan udløse tortgodtgørelse

Det gøres videre gældende, at sagsøger ikke har godtgjort, at Forsvarsministeriet er ansvarlig for handlinger, der kan kvalificeres som tort, jf. erstatningsansvarslovens § 26.

I den forbindelse henvises for det første til, at det ikke er godtgjort, at sagsøger har været udsat for en "*retsstridig krænkelse*", dvs. en krænkelse af en sådan grovhed, at denne kan udløse tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26, jf. også afsnit 4.2.

Sagsøger har for det andet ikke godtgjort, at han som hævdet i stævningen under de danske styrkers tilbageholdelse var udsat for en retsstridig behandling. Sagsøger har navnlig ikke fremlagt dokumentation for den påståede retsstridige behandling.

Det gøres gældende, at hverken sagsøgers forklaring i stævningen eller i afhøringsrapporten fra november 2004 ... er tilstrækkelig til at løfte bevisbyrden for den hævdede retsstridige behandling.

Dette gælder navnlig, når henses til, at oplysningerne – når bortses fra tolken – ikke har støtte i de afgivne forklaringer for landsretten i straffesagen, jf. også rapporten af 6. december 2004 ... fra dommeren i Qurnah, som overværede Auditørkorpsets afhøring af sagsøger den 16. november 2004.

Endvidere gøres det gældende, at den behandling, som landsretten fandt bevist i straffesagen, ikke har haft en sådan grovhed, at den kan udløse tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26.

I den forbindelse henvises til, at retspraksis om erstatningsansvarslovens § 26 er særdeles restriktiv, jf. f.eks. UfR 1999, side 1491 H, UfR 2000, side 2385 H og UfR 2005, side 523 H.

Hertil kommer, at godtgørelse for tort alene kommer på tale, såfremt der har været tale om grov vold begået under særligt krænkende, ydmygende eller hånende omstændigheder, der er egnede til at krænke ofrets selv- og retsfølelse, jf. f.eks. UfR 1995, side 185 H, UfR 2006, side 1120 H og UfR 2008, side 1497 Ø.

4.2.3 Særligt om uddannelse i forbuddet imod tortur og ajourføring af regler

Det bestrides, at Forsvarsministeriet "*ikke har overholdt sin pligt til at undervise i forbuddet imod tortur og ajourføre regler ved afhøring*",

Sagsøgeren har ikke konkretiseret dette synspunkt nærmere.

I den forbindelse bemærkes, at selv hvis sagsøgeren kunne løfte sin bevisbyrde om, at Forsvarsministeriet har udført en mangelfuld undervisning, er der ingen kausalitet, idet sagsøgeren ikke har været udsat for en retsstridig behandling, jf. Østre Landsrets afgørelse ... og Forsvarets Auditørkorps afgørelse af 18. december 2017

Hertil kommer, at det under alle omstændigheder kan lægges til grund, at T1 og MP-sergenterne var bekendt med magtanvendelsesdirektivet for hold 3 ... , herunder soldatens og førerens kort.

4.2.4 Danmarks folkeretlige forpligtelser kan ikke føre til et andet resultat

Danmarks folkeretlige forpligtelser kan ikke føre til et andet resultat, end at sagsøgte ikke er erstatningspligtig over for sagsøgerne. Dette bygger på,

- at Danmarks forpligtelser efter EMRK artikel 3 ikke kan medføre, at sagsøgte er erstatningsansvarlig over for sagsøgerne, og
- at Danmarks øvrige folkeretlige forpligtelser, herunder ved FN's Torturkonvention og Genèvekonventionerne, heller ikke kan føre til, at sagsøgte er erstatningsansvarlig.

Hvis landsretten alligevel måtte finde, at det i denne sag måtte være nødvendigt at forholde sig til, om de danske styrker har handlet i strid med EMRK eller Torturkonventionen, gør Forsvarsministeriet gældende, at de danske styrker ikke har handlet i strid med bestemmelser i nogen af disse internationale konventioner.

Endelig gør Forsvarsministeriet gældende, at selv hvis landsretten måtte finde, at danske styrker har overtrådt bestemmelser i EMRK eller Torturkonventionen, indebærer disse overtrædelser ikke i sig selv automatisk, at de danske styrker skal udbetale godtgørelse til sagsøger efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand.

4.2.4.1 EMRK

Sagsøger har i stævningen, s. 13, påberåbt sig artikel 3, 5, 13 og 41 i EMRK til støtte for påstanden om tortgodtgørelse.

EMRK kan ikke i relation til den foreliggende sag tilsidesætte danske lovregler, herunder EAL § 26 og principperne om offentlige myndigheders erstatningsansvar.

Det **bestrides** under alle omstændigheder, at sagsøger er blevet behandlet på en måde, der udgør en krænkelse af EMRK. Der henvises i den forbindelse til det, der er anført under pkt. 2.2-2.6 ovenfor.

Østre Landsret har som nævnt allerede i forbindelse med straffesagen taget stilling til, at den foretagne tilbageholdelse med henblik på udspørgen under de konkrete omstændigheder i sig selv var berettiget. Der er derfor heller ikke grundlag for, at danske styrker har handlet i strid med EMRK artikel 5.

Særligt for så vidt angår EMRK artikel 41 bemærkes, at denne bestemmelse, som giver Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) mulighed for at yde erstatning for en konstateret overtrædelse af EMRK, alene er en kompetencenorm for EMD. Artikel 41 finder således ikke anvendelse i retssager ved de nationale domstole, jf. herved bl.a. Per Lorenzen m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer, 3. udg. (2011), s. 1152.

4.2.4.2 FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (FN's Torturkonvention)

I stævningen ... har sagsøger endvidere påberåbt sig FN's Torturkonvention til støtte for påstanden om tortgodtgørelse.

FN Torturkonvention er ratificeret, men er ikke inkorporeret Torturkonventionen, hvilket betyder, at konventionen ikke kan udgøre et selvstændigt grundlag for sagsøgernes erstatningspåstand, idet der alene er tale om en mellemstatslig forpligtelse.

5. Anbringender til støtte for afvisningspåstanden over for sagsøgers påstand 2

5.1 Afvisningspåstanden over for sagsøgers principale påstand 2

Sagsøgers principale påstand 2 angår Forsvarsministeriets pligt til under denne retssags behandling at tilvejebringe effektiv oplysning af sagsøgers "*rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v.*"

Til støtte for afvisningspåstanden gør Forsvarsministeriet for det første gældende, at sagsøgers principale påstand 2 er uklar og uegnet til at indgå i en operativ domskonklusion. Det er således navnlig ud fra ordlyden af påstanden og på baggrund af de anbringender, der er gjort gældende, uklart, hvilke præcise retlige konsekvenser der måtte følge af påstanden for det tilfælde, at sagsøger måtte få medhold.

I det omfang de retlige konsekvenser af sagsøgers principale påstand 2 måtte være, at Forsvarsministeriet ved rettens afgørelse i forbindelse med sagens afslutning skal tilpligtes at tilvejebringe effektiv oplysning til brug for den da afsluttede sags behandling, vil en sådan påstand, når sagen er afsluttet, ikke kunne opfyldes. Påstanden bør derfor afvises, jf. herved Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016 i sag B-3448-14, der nåede til samme resultat.

For det andet – og af samme grunde som nævnt ovenfor – er den principale påstand 2 så upræcis, at den er uegnet til at danne grundlag for behandling af sagen, jf. f.eks. U.2005.2134 H og U.2006.922 Ø.

For det tredje gøres det gældende, at påstanden reelt er en anmodning til landsretten om at anvende retsplejelovens §§ 339, stk. 3, og 344, stk. 3, og at påstanden må afvises, idet den derved blot er et anbringende til støtte for betalingspåstanden i påstand 1.

For det fjerde gøres det gældende, at sagsøgeren ingen retlig interesse har i, at Forsvarsministeriet foretager en undersøgelse af sagsøgerens påståede civile retlige krav, navnlig fordi kravet under alle omstændigheder er forældet, ...

Hvis sagsøgeren måtte få medhold i påstand 2, vil der dermed ikke ske en ændring af sagsøgerens retsstilling, jf. f.eks. UfR 2004.3051 H.

Desuden kan hensynet til en strafferetlig forfølgning af sagsøgerens "*rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v.*" heller ikke medføre, at domstolene skal se bort fra kravet om retlig interesse.

For det første blev den danske officer, der udspurgte sagsøgeren den 9. marts 2004, og 4 danske MP-sergenter frifundet for pligtforsømmelse, jf. Østre Landsrets dom af 6. juli 2006

For det andet har Forsvarets Auditørkorps i sin afgørelse af 18. december 2017 (bilag Z) ikke fundet anledning til at forfølge sagsøgerens "*rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v.*". I afgørelsen bemærker Auditørkorpset i øvrigt ..., at et eventuelt strafferetligt ansvar hentes til den forløbne tid umiddelbart må antages at være forældet.

Der henvises endvidere til de anbringender, der nedenfor gøres gældende til støtte for afvisningspåstanden over for den subsidiære påstand 2

5.2 Afvisningspåstanden over for sagsøgers subsidiære påstand 2

Forsvarsministeriet forstår sagsøgers subsidiære påstand 2 således, at den angår Forsvarsministeriets pligt til at foranledige en *særskilt* undersøgelse af sagsøgers påstand om tortur – uden for denne retssags rammer.

Sagsøgers anbringender til støtte for henholdsvis den principale og subsidiære påstand 2 er imidlertid ikke klart adskilte.

Påstand 2 støttes således på den pligt til at efterforske og retsforfølge brud på EMRK artikel 3, jf. artikel 1, som EMD har udviklet i praksis.

Af praksis fra EMD følger, at myndigheder i visse tilfælde har en positiv forpligtelse til at indlede en undersøgelse i anledning af påståede overtrædelser af EMRK artikel 3 for at sikre en effektiv efterlevelse af forbuddet mod tortur.

Undersøgelsespligten indtræder, hvor en person anfører rimeligt begrundede påstande om, at den pågældende har været udsat for handlinger i strid med EMRK artikel 3, begået af politiet eller andre myndighedspersoner, som er underlagt konventionsstatens ansvar, jf. bl.a. EMD's domme i Assenov m.fl. mod Bulgarien (dom af 28. oktober 1998), præmis 102, og Labita mod Italien (dom af 6. april 2000), præmis 131.

Konventionsstaten skal dermed sikre, at der under dens jurisdiktion gennemføres en effektiv officiel undersøgelse af påstande om tortur, som er i stand til at identificere og strafforfølge de ansvarlige.

Til støtte for afvisningspåstanden over for sagsøgers subsidiære påstand 2 gør Forsvarsministeriet for det første gældende, at sagsøger *ikke har en retlig inte-*

resse i påkendelse af en påstand, som tilpligter Forsvarsministeriet at anerkende en pligt til at foranledige en særskilt undersøgelse af, om sagsøger har været udsat for tortur.

Således som sagsøgers subsidiære påstand 2 er formuleret, har påstanden ikke til formål at afdække et strafferetligt ansvar, jf. EMRK artikel 3, men har derimod alene til formål at bidrage til oplysningen af den foreliggende civile sag om tortgodtgørelse.

Sagsøgers påstand 2 udgør dermed alene et anbringende til støtte for sagsøgers påstand 1, og har som sådant ikke nogen selvstændig betydning for sagsøgers eller andres retsstilling.

Forsvarsministeriet gør for det andet gældende, at Forsvarsministeriet ikke er rette sagsøgte i forhold til en påstand om undersøgelse af danske styrkers brud på EMRK artikel 3.

En sådan undersøgelse vil efter EMD's praksis skulle foretages af en uafhængig myndighed. I Danmark er det Forsvarets Auditørkorps, der foretager sådanne strafferetlige undersøgelser vedrørende militært personels handlinger i tjenesten. I det omfang påstanden overhovedet kan tages under påkendelse, er det derfor Forsvarets Auditørkorps og ikke Forsvarsministeriet, der er rette sagsøgte.

Som nævnt ovenfor i pkt. 1.2 har de faktiske omstændigheder, som sagsøger påberåber sig som grundlag for dette sagsanlæg, allerede været genstand for en strafferetlig efterforskning og efterfølgende straffesag, hvorunder samtlige de tiltalte danske soldater blev frifundet.

Endelig bemærkes, at Forsvarets Auditørkorps igen den 4. maj 2016, på baggrund af sagsøgers advokats omtale af sagen og anklager mod danske styrker i pressen, af egen drift har indledt en ny efterforskning af disse forhold og har fundet, at der efter en konkret vurdering ikke var grundlag for at fortsætte efterforskningen, jf. afgørelse af 18. december 2017, bilag Z.

En eventuel undersøgelsesforpligtelse, jf. EMRK artikel 3, er således også allerede opfyldt. Sagsøgers subsidiære påstand 2 bør også af denne grund afvises.

6. Anbringender til støtte for frifindelsespåstanden over for sagsøgers påstand 2

6.1 Indholdet af sagsøgers påstand 2 er allerede opfyldt

Til støtte for Forsvarsministeriets frifindelsespåstand over for både den principale og subsidiære påstand 2 gøres det gældende, at pligten til at foranledige en undersøgelse efter EMRK artikel 3 alene angår brud på EMRK artikel 3, som kan henregnes til personer, der er underlagt Danmarks ansvar.

En sådan undersøgelse er ... allerede gennemført af Forsvarets Auditørkorps, hvilket førte til frifindelse af de involverede danske soldater.

Forsvarsministeriet gør derfor gældende, at en eventuel undersøgelsesforpligtelse i henhold til EMRK allerede er opfyldt.

...

8. Sagsomkostninger

Forsvarsministeriet finder, at sagsøgerens sagsførelse er udtryk for unødvendig procesførelse, idet denne sags sammenhæng med straffesagen ... må have stået klart for sagsøgeren senest ved fremlæggelsen af byrets- og landsretsdommen i svarskriftet.

Sagsøgeren har imidlertid ikke tilrettelagt sin sagsførelse herefter.

Hertil kommer, at sagsøgeren tæt på forberedelsens afslutning har fremsat en række irrelevante opfordringer og editionsbegæring.

Disse forhold bør afspejle sig ved landsrettens fastsættelse af sagsomkostningerne.

...”

5. Landsrettens begrundelse og resultat

As påstand 1 angår godtgørelse for tort i anledning af påståede retsstridige krænkelser omfattet af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, da han den 9. og 10. marts 2004 var i danske styrkers varetægt i Irak. Fordringen blev med fristafbrydende virkning i henhold til den nugældende forældelseslovs § 16, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 1, gjort gældende ved indlevering af stævning af 4. maj 2016.

Den følger af den gældende forældelseslovs § 30, stk. 1, sammenholdt med lovens § 3, stk. 1, og den tidligere gældende 1908-forældelseslovs § 1, nr. 5, og § 2, at en fordring, der kunne gøres gældende den 10. marts 2004, blev forældet den 10. marts 2009.

Efter suspensionsreglerne i såvel den tidligere gældende 1908-lovs § 3 som den nugældende forældelseslovs § 3, stk. 2, regnes forældelsesfristen først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til fordringen og til skyldneren. På grundlag af As forklaring for landsretten kan det lægges til grund, at han den 10. marts 2004 var bekendt med de omstændigheder, hvorpå han støtter sit krav, og med at skyldneren var danske myndigheder. Begyndelsestidspunktet for forældelsen er således ikke suspenderet til et senere tidspunkt end 10. marts 2004.

Efter den nugældende forældelseslovs § 14, stk. 1, gælder der en tillægsfrist i de tilfælde, hvor fordringshaveren har været afskåret fra at afbryde forældelse på grund af ukendskab til skyldnerens opholdssted eller på grund af en hindring, som ikke beror på fordringshave-

rens forhold. Hvor sådanne omstændigheder foreligger, indtræder forældelse tidligst 1 år efter, at fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til skyldnerens opholdssted, henholdsvis 1 år efter hindringens ophør. Det er ikke godtgjort, at A har været ubekendt med danske myndigheders opholdssted eller har været afskåret fra at afbryde forældelsen på grund af en hindring, som ikke beror på hans forhold. Landsretten bemærker endvidere, at det af forældelseslovens § 14, stk. 2, 1. led, følger, at tillægsfristen efter bestemmelsens første stykke ikke medfører en forlængelse af de absolutte forældelsesfrister i henhold til den nugældende forældelseslovs § 3, stk. 3. As krav er omfattet af den 10-årige absolutte forældelsesfrist i lovens § 3, stk. 3, nr. 2, der udløb den 10. marts 2014. Det er således ikke alene ved hans forklaring godtgjort, at kravet vedrører personskade som omhandlet i lovens § 3, stk. 3, nr. 1.

Det følger af det anførte, at der indtrådte forældelse af As krav om tort-godtgørelse den 10. marts 2009, jf. gældende forældelseslovs § 30, stk. 1, sammenholdt med lovens § 3, stk. 1, og den tidligere gældende 1908-forældelseslovs § 1, nr. 5, og § 2. At han støtter sit krav på et anbringende om, at han har været udsat for en behandling i strid med artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og artikel 13 i FN's torturkonvention ændrer ikke herved, idet forældelsen hverken generelt eller konkret kan anses for stridende mod de rettigheder, der tilkommer ham i medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Ved landsrettens vurdering, hvorefter forældelsen ikke konkret strider mod de nævnte rettigheder, er der navnlig lagt vægt på, at forældelse, selv hvis det kunne lægges til grund, at A blev udsat for den behandling, der er beskrevet i stævningen – hvilken beskrivelse efter hans forklaring sammenholdt med den øvrige bevisførelse på flere væsentlige punkter fremstår helt utroværdig – ikke efter de foreliggende oplysninger om hans daværende og senere personlige forhold kan anses for uproportional.

Forsvarsministeriet frifindes herefter for As påstand 1.

As principale påstand 2 angår Forsvarsministeriets pligt til under denne sags behandling "at tilvejebringe effektiv oplysning af sagsøgers rimeligt begrundede anførsler om tortur, m.v." De retlige konsekvenser af hans principale påstand 2 er, at Forsvarsministeriet ved rettens dom skal tilpligtes at tilvejebringe effektiv oplysning til brug for sagen, som afgøres ved dommen. Påstanden er således ikke egnet til at indgå i en domskonklusion. Som følge heraf afvises den principale påstand 2.

As subsidiære påstand 2 angår, om Forsvarsministeriet har pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig, og særskilt undersøgelse af, om han har været udsat for tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf som følge af Forsvarsministeriets handlinger og/eller undladelser. Landsretten konstaterer, at behandlingen af A, mens han var i danske styrkers varetægt den 9. og 10. marts 2004, har været genstand for indgående, uafhængig domstolsprøvelse i forbindelse med straffesagen mod T 1 og fire MP'er i 2005 og 2006. Sagen er endvidere på ny undersøgt af Forsvarets Auditørkorps, hvis afgørelse af 18. december 2017 om at indstille den fornyede efterforskning ikke er påklaget af A. Allerede derfor frifindes Forsvarsministeriet for den subsidiære påstand 2.

A har herefter tabt sagen og skal betale fulde sagsomkostninger til Forsvarsministeriet. Det, som A har anført om sagsomkostningerne, kan ikke føre til en anden vurdering. Henset til sagens karakter, til omfanget af sagens forberedelse og til, at hovedforhandlingen har været fire retsdage, tilkendes der Forsvarsministeriet 150.000 kr. til dækning af ministeriets udgifter til advokat inklusive moms.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Forsvarsministeriet frifindes for As påstand 1.

As principale påstand 2 afvises.

Forsvarsministeriet frifindes for As subsidiære påstand 2.

I sagsomkostninger for landsretten skal A inden 14 dage betale 150.000 kr. til Forsvarsministeriet.

Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.

(Sign.)

Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 26-06-2018

Janis Bjørnstad
Souschef

Publiceret til portalen d. 18-07-2018 kl. 14:39

Modtagere: Sagsøgte Forsvarsministeriet, Departementet, Advokat (L)
Christian F. Jensen, Advokat (H) Peter Biering